

HRVATSKI VOJNIK

Broj 593 • 13. prosinca 2019. • Izlazi od 1991. • www.hrvatski-vojnik.hr

CIJENA 10 KUNA

EUR 2,10
CAD 3,00
AUD 3,30
USA 2,00
CHF 3,50
SLO EUR 1,80
SEK 17,00
NOK 17,00
DKK 15,50
GBP 1,30

HITNI MEDICINSKI PRIJEVOZ

20 MINUTA MEDICINSKOG
LETA POVEZALO NAS JE
ZA CIJELI ŽIVOT

25.
OBLJETNICA
OPERACIJE

ZIMA 94

VOJNI POLIGON "GAŠINCI"

JEDAN VATRENI SAT

SJEĆANJE NA HEROJE
DUBROVNIKA

ISSN 1330 - 500X
PRINTED IN CROATIA
0 5 0 1 9
9 771 33 0 5 0 0 0 3

POTRAGA ZA AKTIVNOM ZAŠITOM

Američka kopnena vojska stavila je dva sustava aktivne zaštite (Active Protection System – APS), u naružju izbor za svoja oklopna vozila.
[str. 26]

BROJ 593 | 2019

SAJER

Nakladnik: MINISTARSTVO OBRANE HRVATSKE / SAMOSTALNA SLUŽBA ZA ODNOSE S JAVNOŠĆU I IZDAVAŠTVО / ODJEL HRVATSKIH VOJNIH GLASILA I IZDAVAŠTVА

Glavni urednik: Željko Stipanović (zeljko.stipanovic@mohr.hr), Zamjenica glavnog urednika: Vesna Pintarić (vpintar@mohr.hr)

Urednici i novinari: Domagoj Vlahović (domagoj.vlahovic@gmail.com), Lada Puljizević (ladapuljizevic@yahoo.com), Petra Kostanjšak (petra.kostanjsak@mohr.hr), Martina Butorac, Doris Ravlić

Lektura / korektura: Gordana Jelavić (gjelavic50@gmail.com), Andrea Pavlić. Prijevod: Dubravka Marić (dmarić@mohr.hr), Fotograf: Tomislav Brandt, Mladen Čobanović

Grafička redakcija: Zvonimir Frank (urednik), (zfrank@mohr.hr), Ante Perković, Predrag Belušić, Marketing: Mila Badrić Gelo (mbadric@mohr.hr), tel: 3784-243; fax: 3784-322, Tisk: Znanje d.o.o., Mandićeva 2, Zagreb

Adresa uredništva: Odjel hrvatskih vojnih glasila i izdavaštva, Ilica 256b, 10000 Zagreb, e-mail: hrvojnik@mohr.hr

DVIJE TISUĆE EURA ZA PRESTIŽ?

Nakon niza poteškoća, Samsung konačno stavlja na tržište svoj savitljivi pametni telefon Galaxy Fold. Vrlo brzo, od 20. prosinca, trebao bi biti dostupan i u Hrvatskoj, a prednarudžbe su već počele. [str. 51]

SJEĆANJE NA HEROJE DUBROVNIKA

NAJTEŽI NEPRIJATELJSKI NAPAD S KOPNA, MORA I ZRAKA NA NEOKUPIRANI UŽI DIO GRADA DUBROVNIKA DOGODIO SE NA BLAGDAN SV. NIKOLE, 6. PROSINCA 1991. TOG DANA SAMO NA POVIJESNU JEZGRU PALO JE 600 GRANATA. U NAPADU JE TEŠKO OŠTEĆENO ČAK 456 ZGRADA UNUTAR ZIDINA, A DEVET IH JE POTPUNO IZGORJELO. NA STRADUN JE PALO 45 GRANATA, A UNIŠTENI SU I BROjni KULTURNI SPOMENICI I DIJELOVI KULTURNE BAŠTINE [str. 8]

MORH I OSRH

25. OBLJETNICA

Operacija Zima 94 [4]

OSRH

Mladim Paucima uručene crvene beretke
- simbol časti i domoljublja [7]

HRZ

I preko granica mogućeg za spas unesrećenih... [11]

OKRUGLI STOL NA HVU-u

Veliki državnik i domoljub koji je s braniteljima stvorio Hrvatsku vojsku [12]

VOJNI POLIGON "GAŠINCI"

Jedan vatreni sat [14]

MEĐUNARODNA SURADNJA

Prijatelji i partneri s istim prioritetima i vrijednostima [18]

MEĐUNARODNA KONFERENCIJA

Obrambena industrija strateški je interes [19]

NATO

Kako se svijet mijenja, i NATO će se nastaviti mijenjati [20]

HITNI PRIJEVOZ

20 minuta medicinskog leta povezalo nas je za cijeli život [22]

HVU - PREDAVANJE MATE RIMCA

Bez ustrajnosti, učenja i ulaganja nema uspjeha [24]

BRAĆA SINKOVIĆ NA HVU-u

S Hrvatskom vojskom dijelimo pobednički duh [25]

VOJNA TEHNIKA

NOVOSTI

Pad Patrollera [26]
Prvi let napadača [28]

STRELJAČKO NAORUŽANJE

Milipol Paris 2019 [29]

RATNO ZRAKOPLOVSTVO

Leteće topovnjače (II. dio):
Skupa specijalnost [35]

Naslovnicu snimio Mladen ČOBANOVIĆ

www.hrvatski-vojnik.hr

U članstvu Europskog udruženja vojnih novinara (EMPA)
Rukopise, fotografije i ostali materijal ne vraćamo. Copyright HRVATSKI VOJNIK, 2019.
Novinarski prilozi objavljeni u Hrvatskom vojniku nisu službeni stav Ministarstva obrane RH.

Pratite nas i na
društvenim mrežama

25. OBLJETNICA

Otvaranje puta prema Kninu preko Dinare usred zime bio je cilj koji je graničio s ludošću. Dok su kninski Srbi napadali Bihać, hrvatskim se snagama preko Dinare otvarao put prema Bosanskom Grahovu i Kninu. Dok su nakon nekoliko dana shvatili što se događa, bilo je prekasno. Hrvatski vojnik već je stajao na vrhu Dinare, a Knin je bio na dlanu. Zima 94 bila je jedna od ključnih operacija, u kojoj su stvoren preduvjeti za napadna djelovanja i završne oslobodilačke operacije u Domovinskom ratu...

OPERACIJA ZIMA '94

Operacija Zima 94 provodila se od 29. studenog do 24. prosinca 1994. na području Livanjskog polja i planine Dinare. U tih je 27 dana u iznimno teškim i surovim zimskim uvjetima oslobođeno područje širine deset i dubine 20 kilometara – ukupno 200 četvornih kilometara strateški iznimno važnog teritorija, ključnog za daljnje operacije. Neprijatelj je poražen na Dinari i veći dio Livanjskog polja došao je pod nadzor Hrvatske vojske i Hrvatskog vijeća obrane. Bila je to jedna od ključnih operacija, u kojoj su stvoren preduvjeti za napadna djelovanja i završne oslobodilačke operacije u Domovinskom ratu. U Splitu, gdje se tih ratnih godina nalazilo Zapovjedništvo Zbornog područja Split u kojem je operacija i planirana, okupili su se ratni zapovjednici: general Ante Gotovina, tad zapovjednik ZP-a; ministar obrane Damir Krstičević, u to vrijeme zapovjednik 4. gardijske brigade Pauci, jedne od nosećih brigada u operaciji; načelnik GS OSRH general zbora Mirkо Šundov, tadašnji zamjenik zapovjednika ZP-a; zapovjednici ostalih postrojbi te brojni sudionici operacije kako bi se prisjetili i obilježili 25. obljetnicu njezina pokretanja.

OKOLNOSTI KOJE SU DOVELE DO PODUZIMANJA OPERACIJE

Nakon neuspjelog Zagrebačkog sporazuma, potpisanih 29. ožujka 1994., Hrvatska vojska počela je intenzivne pripreme za dostizanje one razine borbene spremnosti koja će osigurati konačno oslobođanje okupiranih dijelova Republike Hrvatske. Već u jesen 1994. u Zapovjedništvu Zbornog područja Split sa sigurnošću se moglo ustvrditi kako su visoku razinu borbene spremnosti dostigle sve postrojbe. One su, naime, dotad imale izrazito obrambene zadaće, a otad su u većem dijelu preinacene u postrojbe sa znatnim napadnim sposobnostima. Tomu je pridonijela intenzivna obuka i izobrazba zapovjedništava i postrojbi s borbenim usmjerenjem prema stvarnim operativnim planovima, što je omogućilo brzo narastanje snaga i brz prelazak iz defenzivnog u ofenzivni raspored. Tako brz napredak u razvoju sposobnosti Hrvatske vojske, koji se potvrđio upravo u operaciji Zima 94, bio je iznenadnje za neprijateljske snage.

No, široj javnosti gotovo su nepoznate činjenice o toj operaciji i njezina povezanost s događajima vezanim uz Prvu bihaćku krizu. Bez pretjerivanja

može se reći da je Hrvatska vojska upravo tom operacijom, uz osiguranje strateških vojnih pozicija, neizravno sprječila pad Bihaća i tragediju civilnog stanovništva srebreničkih razmjera.

Opsada Bihaća, koju su vršile srpske snage iz Bosne i Hercegovine i privremeno okupiranih dijelova Hrvatske, imala je za cilj zauzimanje Bihaća i preuzimanje nadzora nad većim dijelom Bosne i Hercegovine. Srpski napadi na Bihać, koji je bio unutar UN-ove zaštićene zone, dostižu svoj vrhunac potkraj 1994. godine. Očekivao se skor pad grada koji je već mjesecima bio u potpunom okruženju. No, zauzimanje bihaćke enklave negativno bi utjecalo na Republiku Hrvatsku zbog povezivanja Republike Srpske i "Republike Srpske Krajine" na tom dijelu, te bi se u strateškom smislu pozicija Hrvatske bitno pogoršala. Zbog toga je Hrvatska morala oslabiti i zaustaviti neprijateljsku ofenzivu na Bihać te stvoriti povoljan strateški prostor za oslobođanje okupiranih dijelova RH i BiH.

Operaciji Zima 94 prethodi operacija Cincar, koju provode hrvatsko-bošnjačke snage 3. studenog 1994. i u kojoj je zauzet Kupres i veći dio Kupreške visoravni. Na taj je način otvorena mogućnost napada na srpske snage na livanjskom i glamočkom dijelu bojišta kako bi se rastere-

Pripremila Vesna PINTARIĆ

ZIMA 94

tila Armija BiH na bihaćkom bojištu i poboljšao operativni položaj u zoni od Kupreških vrata do granice s Republikom Hrvatskom na Dinari.

PLANIRANJE OPERACIJE NA ČETIRIMA OPERATIVNIM PRAVCIMA

Izrađeni su planovi operacije s dvama osnovnim ciljevima – slabljenje i zauzimanje neprijateljske ofenzive i stvaranje strateškog prostora za oslobođanje dijelova okupiranog teritorija Republike Hrvatske.

U izradi planova napada određene su one postrojbe kojima je teren bio poznat i na kojem su već naviknule ratovati, ali vodilo se računa i o izbjegavanju većih pokreta koji bi u slučaju otkrivanja upućivali na naše namjere. Također, moralо se voditi računa i o tome da je počinjanje napadnih djelovanja na Dinari uz samu državnu granicu povezano s određenim rizikom, a bilo je nužno i odrediti jake snage za osiguranje bokova.

Uzimajući sve to u obzir, uz sudjelovanje s Glavnim stožerom Hrvatskog vijeća obrane, provedena je organizacija bojišnice na operativnoj razini. Ona je u početku

napada išla sredinom Livanjskog polja, ali oko 10. prosinca područje odgovornosti za Zborno područje Split prošireno je na istočni dio Livanjskog polja. S obzirom na to, određen je i zajednički cilj napada, temeljna zamisao i raspored snaga koje će sudjelovati u borbenoj zadaći.

Operacija je planirana na četirima operativnim pravcima: Kujača (Zima-1), Korićina – Golija (Zima-2), s. Čelebić (Zima-3) i Dinara (Zima-4). Na prvim trima pravcima, od Čelebića na Livanjskom polju do Kupreških vrata, operaciju je vodio Glavni stožer Hrvatskog vijeća obrane, a na četvrtom pravcu Zapovjedništvo Zbornog područja Split.

Na području Dinare pod nadzorom Hrvatskog vijeća obrane cilj je bio razbiti i odbaciti neprijateljske snage i na taj način otkloniti opasnost od njihova mogućeg bočnog udara.

Istočno od Livanjskog polja cilj je bio potiskivati neprijateljske snage s istočnog ruba Livanjskog polja, ograničavati im slobodu manevri i tako osigurati desni bok snaga na dinarskom smjeru napada.

Dubokim klinovima duž temeljnih komunikacijskih smjerova istočno i zapadno od Livanjskog polja cilj je bio postupno širiti napad i razvijati se bočno, čime bi se osi-

gurala sloboda pokreta naših snaga kroz Livanjsko polje, a usto razvijiti neprijateljske snage između planina Dinare i Staretine. Temeljna je zamisao bila rasporediti glavne snage za napad na Dinari smjerom Razdolje – Troglav, a pomoćne snage istočnim rubom Livanjskog polja smjerom s. Čelebić – s. Bogdašić. Cilj je bio razbiti neprijateljske snage i odbaciti ih s prvih položaja i dominantnih uzvišenja istodobnim frontalnim i bočnim napadom uz ubacivanje borbenih skupina u taktičku dubinu neprijatelja te uz jaku topničko-raketnu potporu. Jednako tako, trebalo je odbiti eventualne protunapade neprijatelja, a potom utvrditi i zapriječiti dostignutu crtu s koje će se uvesti svježe snage te istodobno osigurati stabilnu logističku potporu i biti pripravan za nastavak napada.

U prvoj fazi napada trebalo je ovladati uzvišenjima Gorski Umac i Mali Sokolac te selom Čaprazlijama. U drugoj fazi ovladati uzvišenjima Jelov vrh, Veliki vrh i Čelavi vrh te selom Provom, a u trećoj ovladati uzvišenjima Slime, Srt i Bat te provesti dublji prodor prema selu Crnom Lugu.

Na pomoćnom smjeru napada trebalo je u prvoj fazi ovladati Čelebićem i Radanovcima te uzvišenjima Jevačka kosa i Muznice, u drugoj ovladati selom Vrbicom, a u trećoj izvršiti dublji prodor prema selu Bastasima.

HRVATSKE SNAGE U OPERACIJI

Postrojbe Hrvatske vojske i policije bile su u stanju pripravnosti od zore 28. studenog 1994. godine. Koordiniranim djelovanjem, istodobnim frontalnim i bočnim napadima uz ubacivanje borbenih skupina u dubinu neprijatelja i preciznu topničko-raketnu potporu, iz dana u dan, Hrvatska vojska razbijala je neprijateljske snage i odbacivala ih sve dalje od početnih položaja i dominantnih uzvišenja, onemogućavajući protunapade. Hrvatske snage sastojale su se od 4. gardijske brigade, 5. gardijske brigade, 7. gardijske brigade, 126. domobranske pukovnije, satnije 114. brigade, 6. domobranske pukovnije, Antiterorističke grupe 72. bojne Vojne policije, 1. hrvatskog gardijskog zdruga, 40. inženjerijske bojne, helikopterskih snaga Hrvatskog ratnog zrakoplovstva iz zrakoplovne baze Divulje, 1. gardijske brigade Hrvatskog vijeća obrane, 2. gardijske brigade Hrvatskog vijeća obrane, 3. gardijske brigade Hrvatskog vijeća obrane, specijalnih postrojbi MUP-a Hrvatske Republike Herceg-Bosne, 80. domobranske pukovnije, 22. diverzantskog odreda, 55. i 79. domobranske pukovnije HVO-a te miješane bojne domobranskih postrojbi ZP-a Vitez i 60. gardijske bojne Ludvig Pavlović.

**ministar obrane
Damir Krstičević,
tadašnji
zapovjednik
4. gardijske bri-
ga-
de Pauci, jedne od
nosećih brigada
u operaciji Zima 94**

Zima 94 bila je prva u nizu operacija za konačno oslobođenje okupiranih hrvatskih područja.

Ona je bila ključna za stvaranje preduvjeta za završne operacije u Domovinskom ratu i najava pobedonosne Oluje. U povijesti ratovanja vojnik nije opstao na Dinari. Ova je operacija to promjenila. Znali smo da možemo pobjediti i prirodu i neprijatelja. Uspjeli smo jer smo imali ljubav prema svojoj domovini, spremnost, motiv, viziju i zajedništvo i zato nas ništa nije moglo zaustaviti.

**načelnik GS OSRH
general zbora
Mirko Šundov,
zamjenik
zapovjednika ZP-a
Split tijekom
operacije Zima 94**

Bila je to brilljantno izvedena operacija, u iznimno nepovoljnim uvjetima i uz nadljudske napore, hrabrost i požrtvovnost. U njoj je Hrvatska vojska pokazala da je spremna za sve što je slijedilo u Oluji. Ovakvo velik broj okupljenih na obljetnici pokazuje naše zajedništvo na kojem trebamo graditi svoju budućnost.

**general Ante
Gotovina,
zapovjednik
Zapovjedništva
Zbornog
područja Split, koje
je planiralo i
provelo operaciju
Zima 94**

Ova je operacija bila prva u nizu koja nas je dovela do kraja rata. Bili smo spremni staviti točku na i, završiti rat i učiniti ovu zemlju slobodnom. Da bismo znali kuda idekome ne smijemo zaboraviti odakle smo krenuli. Domovinski rat temelji je hrvatske države i jamstvo samostalnosti, sigurnosti i mira u kojem danas živimo. Obavezni smo čuvati to zajedništvo i optimizam koji nas je tad nosio i danas na svim poljima.

25. OBLJETNICA

Navedene su postrojbe dijelom ili u cijelosti aktivno sudjelovale u napadu postupnim uvođenjem i proširivanjem područja operacije, kao i u zaštiti bokova i djelomično obrambenim djelovanjima.

Značajnu su ulogu u operaciji imale oklopno-mehanizirane postrojbe, koje su na takvom zahtjevnom zemljistu i klimatskim uvjetima u kojima su temperature padale i do -30 stupnjeva nailazile na velike poteškoće, ali su zadaće unatoč njima izvršavale. Sposobnost, hrabrost i odlučnost posada nadvladavale su sve izazove te je tijekom operacije pješaštvo na svim bitnim smjerovima i položajima imalo potporu oklopno-mehaniziranih snaga, a njihovo iznenadno pojavljivanje na Dinari (od 1300 do 1800 metara nadmorske visine), imalo je i velik negativan psihološki utjecaj na neprijatelja.

Usto, veliku su ulogu odigrali i inženjeri, kojima su surovi planinski zimski uvjeti dodatno otežavali zadaću osiguravanja brzog i učinkovitog pokreta i manevra postrojbi u napadu te postrojbi koje su osiguravale bokove na vrhovima Dinare i Golije.

Logističko osiguranje, poput opskrbe, održavanja, sanitetskog zbrinjavanja, prijevoza i prehrane, također je svoje zadaće izvršavalo u nevjerojatno zahtjevnim okolnostima.

Teška prohodnost i velika udaljenost od prometnica koje su osiguravale brzo zbrinjavanje ranjenih i ozlijeđenih rješavala se formiranjem kirurških ekipa u sklopu izdvojenih logističkih baza. U tome je velik doprinos dalo i Hrvatsko ratno zrakoplovstvo i helikopteri, prevozeći vojnike, ranjenike, streljivo, hranu, kontejnere, montažne kućice i sve ostalo što je bilo potrebno za borbenu djelovanja.

TIJEK OPERACIJE I USPJESI NA BOJIŠNICI

Neposredno pred početak operacije područje djelovanja od 3./126. domobranske pukovnije preuzeo je 4. gardijska brigada, što je značilo i dodatnu sigurnost za Sinj i sinjsko-splitski smjer mogućeg protunapada neprijatelja. Od pripadnika Zapovjedništva ZP-a Split ustrojeno je Zapovjedništvo Operativne grupe Livno, koje je odmah počelo pripreme za početak djelovanja, ponajprije na dinarskom smjeru, a poslije i šire. U to se vrijeme oko Livna i Glamoča nalazila i 5. gardijska brigada, i to u početku kao pričuva Glavnom stožeru Hrvatskog vijeća obrane, ali na važnom mjestu s kojeg se moglo intervenirati u slučaju neprijateljskog protunapada iz smjera Glamoča.

U poslijepodnevним satima 29. studenog od dijelova 3./126. domobranske pukovnije ustrojenih sedam borbenih skupina počelo je ubacivanje u neprijateljsku pozadinu, čime se nastojala postići pozicijska prednost. Koristeći se trenutkom iznenadenja, zadaća je bila zauzeti što više istaknutih kota koje je neprijatelj nadzirao. Ulazak borbenih skupina u neprijateljsku pozadinu bio je iznimno težak zbog visokog snijega i niskih temperatura, ali i iznimno važan za početak frontalnog i bočnog napada. Iduća tri dana zapadnom stranom Livanjskog polja napad je izvodila satnija 114. brigade. Dubok snijeg i ekstremno niske temperature zahtjevali su česte zamjene ljudi, što je dodatno otežavalo situaciju te se u operaciji angažiraju i borbene skupine sastavljene od Antiterorističke grupe 72. bojne Vojne policije, 6. domobranske pukovnije

i 1./126. domobranske pukovnije te borbena skupina 4. gardijske brigade. Idućeg dana, 4. prosinca, u borbu se uvodi i 80. domobranska pukovnija, te jedna pješačka bojna 4. gardijske brigade s oklopno-mehaniziranim satnjom, koje uspijevaju unatoč vremenskim okolnostima dostići zadanu crtu i spojiti se s ostalim snagama 4. gardijske brigade i 126. domobranske pukovnije.

U područje operacije idućeg se dana uvodi i 7. gardijska brigada, što je dodatno osvježilo snage. Tijekom 7. i 8. prosinca naše su snage ovladale širim područjem na istočnoj strani Livanjskog polja.

Neprijatelj je neuspješno pokušavao ograničene protunapade na više smjerova. Jedan od takvih protunapada bio je 10. prosinca na Dinari, kad je uspio privremeno vratiti neke manje važne položaje koji su bili prethodno izgubljeni. No, hrvatske snage nastavljaju bilježiti uspjehe, tako da već 12. prosinca postrojbe 7. gardijske brigade zauzimaju nove položaje, a nakon kraćeg odmora ponovno im se u borbenim djelovanjima pridružuje i 4. gardijska brigada. Istodobno se u borbu na istočnoj strani Livanjskog polja uvodi i 5. gardijska brigada. U daljnjem tijeku borbi do 24. prosinca bilo je tek manjih taktičkih pomaka na bojišnici.

STVORENI PREDUVJETI ZA DALJNA BORBENA DJELOVANJA

Operacija Zima 94 trajala je 27 dana. Oslobođeno je područje širine deset i dubine 20 kilometara, odnosno ukupne površine 200 četvornih kilometara, i veći je dio Livanjskog polja stavljen pod nadzor Hrvatske vojske i Hrvatskog vijeća obrane. Također, otklonjena je svaka mogućnost da neprijatelj iznenadnim napadom iz Livanjskog polja izvede bočni protunapad prema Sinju, a ostvaren je i neizravan pristup središtu srpske pobune – gradu Kninu. Stvoreni su svi preduvjeti za daljnja napadna djelovanja do konačnog oslobođenja okupiranih područja i Knina, što se pokazalo iznimno važnim nekoliko mjeseci poslije, tijekom provedbe operacije Oluja. Nažlost, oslobođanje najviših vrhova Dinare u toj je pobjedničkoj operaciji uzelo svoj danak. Poginulo je 29 hrvatskih vitezova, jedan je nestao, dok je 58 ranjeno. Otvaranje puta prema Kninu preko Dinare usred zime bio je cilj koji je graničio s ludošću, no bio je to jedini način da se pomogne Bihaću. Dok su kninski Srbi napadali Bihać, hrvatskim se snagama preko Crnog Luga i Dinare otvarao put prema Bosanskom Grahovu i Kninu. Dok su pobunjeni Srbi nakon nekoliko dana shvatili što se događa, bilo je prekasno. Hrvatski vojnik već je stajao na vrhu Dinare, a Knin je bio na dlanu.

Osvojene pozicije Hrvatskoj su vojsci dale golemu prednost u taktičkom i operativnom smislu te stvorile uvjete za nastavak oslobođajućih akcija i operacija u završnoj fazi Domovinskog rata: Skok 1, Bljesak, Skok 2, Ljeto '95, Oluja, Maestral i Južni potez.

Bila je veličanstvena pobjeda iz više razloga. Ponajprije, bila je to dobro planirana i pripremljena operacija, uspješno provedena unatoč ekstremnim uvjetima i uz ulaganje nadljudskih napora, žrtve i umijeća, koja je naposljetku pokazala spremnost Hrvatske vojske za ono što će uslijediti do konačne pobjede i oslobođanja okupiranih hrvatskih područja. ■

Vesna PINTARIĆ, snimio Željko STIPANOVIĆ

OSRH

Mladim Paucima uručene crvene beretke **SIMBOL ČASTI I DOMOLJUBLJA**

"Temejl naše vojske ste upravo vi, jer ljudi su naša najveća vrijednost, i zato, Pauci, nosite ovu beretu časno i dostojanstveno. Budite hrabri, odvažni i ponosno čuvajte nasljeđe koje ste primili," poručio je ministar obrane Damir Krstičević 61 pripadniku 3. mehanizirane bojne Pauci GMBR-a na svečanosti uručenja crvenih beretki upriličenoj 29. studenog u sklopu obilježavanja 25. obljetnice operacije Zima 94. Beretke su im uručene ispred spomen-kapelice Sv. Križa u Dračevcu, koja čuva uspomenu na 199 poginulih pripadnika 4. gardijske brigade, čije nasljeđe baštine upravo ovi mlađi pripadnici postrojbe. Uručili su ih potpredsjednik Vlade i ministar obrane Damir Krstičević, načelnik Glavnog stožera OSRH general zbora Mirko Šundov, direktor Glavnog stožera OSRH viceadmiral Robert Hranj, zapovjednik Hrvatske kopnene vojske general-bojnik Siniša Jurković, zapovjednik Gardijske mehanizirane brigade brigadni general Tihomir Kundid, posebni savjetnik ministra obrane Božo Kožul i dopredsjednik Udruge veterana 4. gardijske brigade Miljenko Modrić.

"Kad god se okupimo na ovom posebnom mjestu, svi mi, bivši i sadašnji Pauci, osjećamo čast, ponos i veliko poštovanje. Poštovanje prema svima koji su nesebično i hrabro ugradili svoje živote u hrvatsku slobodu," rekao je ministar te mladim Paucima poručio: "Vi ste budućnost, vi nastavljate graditi Hrvatsku vojsku, koja će služiti svojem narodu i koja će uvijek biti spremna čuvati našu Hrvatsku, s vjerom u riječi koje stoje na grbu postrojbe koji s ponosom nosite na svojim beretkama – U ovom znaku ćeš pobijediti."

Upravo će neki od ovih mlađih pripadnika postrojbe uskoro u Litvu u sklopu NATO-ove aktivnosti ojačane prednje prisutnosti. "Za to ste spremni i obučeni. Imate priliku pokazati svoje sposobnosti i vjerujem da ćete odnosom prema zadaćama, čuvajući naše vrijednosti i identitet, syladavati sve izazove pred kojima se nađete," rekao je na kraju ministar Krstičević. Nakon što su stavili beretke i ponosno se vratili u stroj, nasljednici legendarnih Paučaka uglas su izgovorili riječi pripadnosti postrojbi, završivši gromoglasno motom svojih prethodnika – Kad krenemo gorit će nebo i zemlja... ■

"Nosite ovu beretu časno i dostojanstveno. Budite hrabri, odvažni i ponosno čuvajte nasljeđe koje ste primili. Vi ste budućnost, vi nastavljate graditi Hrvatsku vojsku, koja će služiti svojem narodu i koja će uvijek biti spremna čuvati našu Hrvatsku, s vjerom u riječi koje stoje na grbu postrojbe koji s ponosom nosite na svojim beretkama – U ovom znaku ćeš pobijediti," rekao je mladim Paucima ministar Damir Krstičević

**brigadni general
Tihomir Kundid,
zapovjednik
Gardijske
mehanizirane
brigade**

"Činom uručenja beretki postali ste na simboličan način punopravni pripadnici 3. mehanizirane bojne Pauci. Ovo je mjesto pijeteta, snažne simbolike i trajnog sjećanja na poginule pripadnike 4. gardijske brigade. Crvena beretka koja vam je uručena obvezuje, jer tim činom preuzeli ste i obvezu promicanja tradicije 4. gardijske brigade. Sve vojske svijeta referiraju se na svoju povijest, iz nje crpe snagu i motivaciju. Crvena beretka prožeta je bogatom poviješću Domovinskog rata, snažnim domoljubljem i tradicijom i to vas obvezuje, da se kroz svoja postignuća morate odužiti prethodnicima, a nasljednike zadužiti. Ovakvim dogadjajima promičemo vrijednosti hrvatske vojne tradicije. Kroz časnu vojnu profesiju služimo domovini. Bespriječorna razina vaše obučenosti i uvježbanosti imperativ je koji nema alternativu. Časno i ponosno nosite beretku. Ona je odrednica vašeg identiteta i znak pripadnosti Paucima. Neka izvrsnost u onom što radite bude moto koji će vas voditi kroz vojnu karijeru."

OBLJETNICA

SJEĆANJE NA HEROJE

NAJTEŽI NEPRIJATELJSKI NAPAD S KOPNA, MORA I ZRAKA NA NEOKUPIRANI UŽI DIO GRADA DUBROVNIKA DOGODIO SE NA BLAGDAN SV. NIKOLE, 6. PROSINCA 1991. TOG DANA SAMO NA POVIJESNU JEZGRU PALO JE 600 GRANATA. U NAPADU JE TEŠKO OŠTEĆENO ČAK 456 ZGRADA UNUTAR ZIDINA, A DEVET IH JE POTPUNO IZGORJELO. NA STRADUN JE PALO 45 GRANATA, A UNIŠTENI SU I BROJNI KULTURNI SPOMENICI I DIJELOVI KULTURNE BAŠTINE

U sklopu obilježavanja Dana dubrovačkih branitelja pripadnici Hrvatske vojske sudjelovali su 5. prosinca na Križnom putu na Srd

Doris RAVLIĆ, snimio Mladen ČOBANOVIĆ

obranu držali na položajima Mokošica - Sustjepan - Srđ. Slobodni se prostor sveo na 12 četvornih kilometara gdje je živjelo i boravilo oko 60 000 stanovnika i izbjeglica. U studenom i prosincu 1991. Dubrovnik je pretrpio najteže dane u svojoj povijesti...

Najteži neprijateljski napad s kopna, mora i zraka na neokupirani uži dio grada Dubrovnika dogodio se na blagdan sv. Nikole, 6. prosinca 1991. Tog dana samo na povjesnu jezgru palo je 600 granata. U tom je napadu teško oštećeno čak 456 zgrada unutar zidina, a devet ih je potpuno izgorjelo. Na Stradun je palo 45 granata, a uništeni su i brojni kulturni spomenici i dijelovi kulturne baštine.

Grad je tog dana na Srđu, Belvederu, Sustjepanu i drugim položajima, zahvaljujući hrabrim dubrovačkim braniteljima uspješno obranjen. Bio je to i dan kad je neprijatelj zaustavljen u napredovanju na dubrovačkom području, prekretnica u ratu nakon koje su slijedile akcije oslobađanja krajnjeg juga Hrvatske. Dubrovnik su tad na prvim crtama obrane obranila 163 branitelja, po čemu će dubrovačka 163. brigada Hrvatske vojske poslje i dobiti svoju brojčanu oznaku.

NEPRIJATELJSKO OKRUŽENJE

Tijekom čitave okupacije Dubrovnika, s tog je područja izbjeglo i prognano više od 33 tisuće ljudi. U borbama i obrani Dubrovnika život su izgubila 184 branitelja i 92 civila, a ranjeno ih je više od 1500. U agresorskim napadima na čitavom dubrovačkom području, od Stona do Konavala, spaljeno je 2127 kuća čime je bez doma ostalo oko 8000 ljudi. Okupirano područje koje nije bilo uništeno bilo je potpuno opljačkano. Cijelo je dubrovačko područje koje su okupirali crnogorski rezervisti opljačkano i spaljeno, a stanovništvo protjerano. Uza sve to, neprijatelj nije osvojio Dubrovnik koji je svakodnevno granatirao i razarao unatoč osudi međunarodne zajednice. Dubrovnik ostaje u neprijateljskom okruženju do 26. lipnja 1992. kad je u akciji snaga 1. gardijske brigade Tigrovi deblokirani. U blokadi je bio sedam mjeseci i 21 dan.

Branitelji iz svih dijelova Hrvatske dali su život u obrani Dubrovnika, kao i u deblokadi i oslobađanju Konavala i drugih okolnih područja. U sjećanje na njihovo herojstvo i žrtvu u Dubrovniku se u prosincu osmodnevnim programom obilježio Dan dubrovačkih branitelja. Njihovih junastava tih su se dana uz svečani program prisjetili brojni građani, obitelji i prijatelji.

Pripadnici Hrvatske vojske 5. prosinca sudjelovali su na Križnom putu na Srđ, koji je predvodio policijski kapelan fra Ivo Kramar, a program obilježavanja nastavio se u dubrovačkom kinu "Sloboda" projekcijom filma "3069", autora Jakova Sedlara.

Središnji dio obilježavanja obljetnice održan je 6. prosinca, a za-

OJE DUBROVNIKA

Velebne zidine Dubrovnika, grada bogate povijesti i perjanice hrvatskog turizma, u svojem okrilju čuvaju i potresne uspomene na Domovinski rat... Početkom listopada 1991. neprijateljske snage napadaju istodobno na cijelom jugu, od zaleda Čepikuća i Slanog do Dubrovnika i Konavala. Cilj neprijatelja bio je ovladati cijelim dubrovačkim primorjem. Snage JNA i crnogorski rezervisti zauzeli su tijekom listopada područje Konavala i dubrovačkog primorja, a Dubrovnik se našao u potpunom okruženju s kopna i mora. Branitelji su

počeо je polaganjem vjenaca i paljenjem svjeća na gradskom groblju Boninovo.

Uz postroj pripadnika Počasno-zaštitne bojne počast poginulim braniteljima odali su izaslanik predsjednika Vlade RH potpredsjednik Vlade i ministar obrane Damir Krstičević, načelnik Glavnog stožera Oružanih snaga RH general zbora Mirkov Šundov, njegov zamjenik general-pukovnik Drago Matanović, predstavnici

OBLJETNICA

lokalnih i županijskih vlasti, udruge, obitelji poginulih te ostali visoki vojni i civilni uzvanici. Vijence su položili i na bošnjačkom dijelu groblja te ispred spomenika poginulim pripadnicima MUP-a.

OBRANA SLOBODE

Izaslanstva su zatim zajedno s predsjednikom Republike i vrhovnom zapovjednikom Oružanih snaga Republike Hrvatske Kolindom Grabar-Kitarović položila vijence i zapalila svijeće kod križa na Srdu gdje je molitvu odrješenja za poginule branitelje predvodio don Marin Lučić. U prostoru amfiteatra tvrđave djeca osnovnih škola izvela su recital, a nastupila je i klapa Ragusevecchia. Na području stare gradske luke uzvanici su se polaganjem vijenaca s broda prisjetili svih pomoraca i branitelja stradalih na moru.

U sklopu svečanosti otvorena je i Ulica generala Janka Bobetka, jednog od najzaslužnijih za slobodu hrvatskog juga i Hrvatske. Ploču s novim nazivom ulice svečano su otkrili gradonačelnik Dubrovnika Mato Franković i sin pokojnog generala Ivan Bobetko. O veličini generala Bobetka, najbolje govore riječi kojim su ga se brojni prisjetili...

"Posebno priznanje iskazujemo danas stožernom generalu Janku Bobetučija ulica od danas nosi ovo ime. U kasno ljeto svojeg života stavio se mladenačkim elonom na raspolažanje domovini. Vodio je hrvatsku mladost u brojne bitke i pobjede," kazala je predsjednica Kolinda Grabar-Kitarović kazavši kako je na drevnim zidinama

Dubrovnik pokazao kako se sloboda brani do posljednjeg atoma snage. "General Janko Bobetko otac je moderne Hrvatske vojske, zapovjednik Južnog bojišta, jedan od ključnih generala koji su zasluzni za slobodu," poručio je ministar Krstičević, iskazavši zadovoljstvo što od danas ulica u Dubrovniku nosi ime legendarnog generala. "Žrtva svih poginulih i umrlih hrvatskih branitelja, naših ratnika i heroja, nikad ne smije biti zaboravljena jer oni su nam darovali sebe, a svoje su živote ugradili u temelje slobodne i neovisne Republike Hrvatske," kazao je general Šundov poručivši kako u dugom nizu velikana koji su svojim hrabrim djelima zadužili slobodarski grad Dubrovnik general Janko Bobetko svakako zauzima istaknuto mjesto.

Svečanost otkrivanja ploče nove dubrovačke ulice koja s ponosom nosi ime generala Bobetka uveličali su i Orkestar OSRH, ratne zastave postrojbi koje su sudjelovale u obrani Dubrovnika, postroj Hrvatske vojske i MUP-a, Klapa "Sv. Juraj" HRM-a te Dubrovački trombunjeri. Nakon svečanosti, uslijedio je mimohod postrojbi iz Domovinskog rata ulicama Dubrovnika, od Ulice generala Janka Bobetka preko Straduna do Ploča. Na mjesnom groblju u Sustjepanu izaslanstvo Hrvatske vojske odalo je počast stradalim braniteljima Sustjepana, a u katedrali Uznesenja Blažene Djevice Marije i u crkvi sv. Nikole služene su mise zadušnice za sve poginule branitelje i civile u Domovinskom ratu. ■

Dubrovnik je dobio Ulicu generala Janka Bobetka, a ploču s novim imenom otkrio je gradonačelnik Mato Franković i sin pokojnog generala Ivan Bobetko

Na gradskom groblju Boninovo položeni su vijenci i zapaljene svijeće za sve poginule, a na području stare gradske luke uzvanici su se polaganjem vijenaca s broda prisjetili svih pomoraca i branitelja stradalih na moru

Marinko KARAČIĆ, Martina BUTORAC, foto: Marijana SMOKVINA / Sindikat pomoraca Hrvatske, Marinko KARAČIĆ

HRZ

I PREKO GRANICA MOGUĆEG ZA SPAS UNESREĆENIH...

Letačka posada HRZ-a sudjelovala je s HGSS-om 30. travnja 2019. u iznimno zahtjevnom poteškotu spašavanja unesrećenog ribara s plovila koje se nalazilo u akvatoriju otoka Jabuke, oko 70 km udaljenom od otoka Visa. Za tu su akciju nagrađeni Plavom vrpcom Vjesnika

Letačka posada 395. eskadrile transportnih helikoptera 93. krila Hrvatskog ratnog zrakoplovstva i tim Hrvatske gorske službe spašavanja dobitnici su ovogodišnjeg momčadskog priznanja Plava vrpca Vjesnika, koje im je uručeno 2. prosinca na svečanosti održanoj u Splitu. To vrijedno priznanje dodijeljeno im je za sudjelovanje u iznimnom poteškotu spašavanja unesrećenog ribara 30. travnja ove godine s plovila koje se nalazilo u akvatoriju otoka Jabuke, oko 70 km udaljenom od otoka Visa. Akcija je uspješno okončana te je unesrećeni član posade prevezen u Klinički bolnički centar Split. Bila je to ujedno i prva akcija u kojoj je letačka posada HRZ-a unesrećenog spašavala s plovila veličine dvadesetak metara. Prije toga, jednom je bila uključena u spašavanje unesrećenog s kruzerom.

U jedinstvenoj akciji potrage i spašavanja, koja je trajala nepuna dva sata, posadu su

činili kapetan satnik Davor Furčić, kopilot satnik Goran Jelić te tehničari letači stožerni narednik Dalibor Filipović i desetnik Ante Smoljko. Sjećajući se akcije, satnik Furčić rekao je kako je za njega i cijelu posadu to zasigurno bilo jedno od najzahtjevnijih spašavanja u dosadašnjoj karijeri. Osvijalo se na otvorenom moru, bez orientirira te po jakom vjetru i valovima od tri metra. "Odmah smo znali da će biti velikih problema prilikom spašavanja jer je plovilo bilo manje od helikoptera, i to uz nepovoljne vremenske uvjete. Isto tako, znali smo da je transport helikopterom jedini spas za unesrećenog ribara jer bi brodom putovao satima. Kad smo došli do kočarice, gotovo sat vremena samo smo letjeli iznad nje jer se nikako nismo mogli pozicionirati da se spasilac sigurno spusti do unesrećenog," rekao nam je satnik Furčić. Nakon što je kapetan okrenuo helikopter u netipičan položaj, u

tom trenutku jedini mogući za spuštanje spasioca, tehničar letač izvršio je možda i najkritičniji dio zadaće.

"Kolega je imao veliku odgovornost: spustiti košaru sa spasiocem na kočaricu i paziti da se pritom košara ne zaplete za kočaricu, odnosno da ne usidri helikopter. Prilikom spašavanja primijenili smo sva znanja i dosadašnja iskustva," kaže satnik Furčić. Istači kako je letačka posada, zajedno s timom HGSS-a, i tom akcijom pokazala da će spasioci, koliko god unesrećeni bio visoko na planini ili daleko na moru, gurnuti helikopter i preko granica mogućeg kako bi uspješno proveli spašavanje.

"Zajedno s kolegama iz HGSS-a uspjeli smo spasiti ljudski život i time potvrdili spremnost djelovanja u najzahtjevnijim uvjetima. S ponosom nosimo ovu vrpcu i plaketu jer promiču hrabrost, čovječnost i srđanost, a to su vrijednosti Hrvatske vojske, koja je i ovim činom potvrdila kako je uvijek u službi hrvatskog naroda," poručio je satnik Furčić. Plavu vrpku Vjesnika utemeljio je 1966. pjesnik i novinar Ratko Zvrko, u to vrijeme urednik pomorstva u dnevniku Vjesnik. Prestankom postojanja Vjesnika 2012. godine, dodjelu Plave vrpe Vjesnika preuzeo je Sindikat pomoraca Hrvatske. ■

Pripadnici 395. eskadrile transportnih helikoptera 93. krila HRZ-a s kolegama iz HGSS-a uspjeli su spasiti ljudski život i time potvrdili spremnost djelovanja u najzahtjevnijim uvjetima

"Iznimno je važno prisjećati se i čuvati istinu o ključnim ljudima Domovinskog rata i stvaranja samostalne hrvatske države kao što je prvi hrvatski predsjednik dr. Franjo Tuđman. Hrvatska vojska jedan je od glavnih nositelja i čuvara hrvatskog identiteta, tradicije i svih onih vrijednosti na temelju kojih je stvorena samostalna i suverena Republika Hrvatska," poručio je potpredsjednik Vlade RH i ministar obrane Damir Krstičević

VELIKI DRŽAVNIK I DOMOLJUB S BRANITELJIM

"Ono što je posebno značajno jest da je dr. Franjo Tuđman ostavio svima nama osjećaj pripadnosti i privrženosti ideji hrvatske države," rekao je premijer Andrej Plenković

"Franjo Tuđman neupitno se ubraja među najveće velikane hrvatske i svjetske povijesti jer je imao viziju, imao je jasan smjer kamo ide Hrvatska," naglasio je ministar Krstičević

Profesor Miroslav Tuđman održao je izlaganje Dr. Franjo Tuđman - Sigurnosni i obrambeni sustavi u RH

Povodom 20. obljetnice smrti prvog hrvatskog predsjednika dr. Franje Tuđmana, u organizaciji Ministarstva obrane i Hrvatske vojske održan je 10. prosinca na Hrvatskom vojnom učilištu okrugli stol Dr. Franjo Tuđman – vrhovni zapovjednik i državnik.

Okruglom stolu, uz članove obitelji Tuđman, nazočio je predsjednik Vlade RH Andrej Plenković, izaslanik Predsjednice RH Zrinko Petener, potpredsjednik Vlade RH i ministar obrane Damir Krstičević, ministar hrvatskih branitelja Tomo Medved, načelnik Glavnog stožera HV-a general zbora Mirko Šundov, vojni ordinari Jure Bogdan, ratni zapovjednici, suradnici predsjednika Tuđmana, bivši i sadašnji

visoki dužnosnici, umirovljeni general-pukovnik Mladen Markač, pripadnici HV-a, kadeti i ostali uzvanici.

Nakon uvodne riječi zapovjednika HVU-a general-bojnika Mate Pađena, prikazana je videosnimka o prvom predsjedniku RH. Okrugli stol otvorio je predsjednik Vlade. "Ono što je važno, a što moraju znati osobito mladi ljudi, da je sve što je bitno, referentno i strateški značajno za hrvatsku državu i hrvatski narod sintetizirano u razdoblju od 1989. do 1999. To su bile jedinstvene, neponovljive i presudne godine za hrvatski narod," rekao je Andrej Plenković na otvaranju okruglog stola te na kraju izlaganja zaključio: "Ono što je posebno značajno jest da je dr. Franjo

Tuđman ostavio svima nama osjećaj pripadnosti i privrženosti ideji hrvatske države. Upravo je Franjo Tuđman bio najveći hrvatski suverenist – država koja nije imala niti pluralizma, nije bila samostalna niti je imala tržišnu ekonomiju, postala je međunarodno priznata zemlja, slobodna zemlja sa cjelovitim teritorijem, stanovništvom i vlasti."

"Napravili smo simboličan korak i to 20 godina nakon, a to je da smo vratili Dan državnosti na 30. svibnja 1990., ne zato što su drugi datumi manje važni. Svi su važni, ali taj datum bio je početak procesa od otprilike dvije godine, gdje su se donosile sve strateške i ključne institucionalne odluke koje su nam stvorile okvir i pravni temelj hrvatske države," istaknuo je Andrej Plenković.

U uvodnom obraćanju ministar Krstičević istaknuo je kako se okrugli stol održava na Hrvatskom vojnom učilištu koje nosi ime upravo po dr. Franji Tuđmanu, a koje će u skoroj budućnosti postati Sveučilište za obranu i sigurnost "Dr. Franjo Tuđman".

"Zašto okrugli stol? Zato jer prvi hrvatski predsjednik dr. Franjo Tuđman to zasluzuje. Zato jer je pored hrvatskih branitelja, pored naših poginulih i stradalih najzaslužniji za stvaranje Republike Hrvatske. Zato jer je upravo predsjednik Tuđman s braniteljima stvarao Hrvatsku vojsku, zato jer moderna Hrvatska vojska poštuje svoju povijest i na vrijednostima Domovinskog rata gradi svoju budućnost," poručio je ministar Krstičević. Naglasio je da se dr. Franjo Tuđman neupitno ubraja među najveće velikane hrvatske i svjetske povijesti jer je imao viziju, imao je jasan smjer kamo ide Hrvatska.

"Tu viziju jasno je pokazao i 28. svibnja 1991. na povjesnom postrojavanju Zbora narodne garde na stadionu NK Zagreb u Kranjčevićevoj ulici, kad je rekao: 'Otkad je svijeta i vijeka svaka država moralna je imati svoju oružanu silu. Oružana sila je jedan od bitnih čimbenika za osiguranje suvereniteta,

Predsjednik Franjo Tuđman i bivši ministar obrane Gojko Šušak s vojnicima u Kninu nakon vojno-redarstvene operacije Oluja

Petra KOSTANJŠAK, snimio Mladen ČOBANOVIĆ

vatskog predsjednika i našeg vrhovnog zapovjednika." Načelnik Glavnog stožera istaknuo je kako je predsjednik Tuđman kao državnik i vrhovni zapovjednik posjedovao sve one vrline koje su bile nužne, u smislu pravodobnog donošenja odluka i balansiranja u procesu donošenja tih odluka s jedne strane, a s druge strane vrlo odlučan kad je trebalo pokrenuti vojne operacije. "Treba istaknuti i njegov značaj i ulogu kao vrhovnog zapovjednika koji je vrlo vješt znao procijeniti i angažirati ljudе. Važno je da naši mladi naraštaji uče iz procesa – na koji su se način operacije plani-

KOJI JE MA STVORIO HRVATSKU VOJSKU

identiteta, opstojnosti države i naroda.' Iz te vizije nastala je Hrvatska vojska," rekao je ministar Krstičević i dodata: "To je potvrdio i na Kninskoj tvrđavi 5. kolovoza 1995. kad je rekao: 'Zastava ovdje znači dovršenje djela uspostave slobodne i nezavisne hrvatske države.' Svojim pristupom i vodstvom osigurao je Hrvatskoj vojsci najčišću vojnu operaciju u povijesti ratovanja."

Ministar je u izjavi za medije također istaknuo: "Dr. Franjo Tuđman bio je veliki državnik, domoljub, a osim toga, po meni i vrhunski strateg s puno primjera. Jedan je od primjera i izlazak HV-a na Dinaru u 11. mjesecu 1994. godine. Zajedno s generalima donijeti jednu takvu stratešku odluku... Naime, izlazak HV-a na Dinar pomogao nam je da sve operacije koje smo proveli i Oluju kao završni čin možemo napraviti na onakav briljantni način i oslobođiti Hrvatsku. Prema tome, HV poštuje svoju povijest, poštuje našeg prvog hrvatskog predsjednika i vrhovnika i idemo u budućnost i dalje gradimo snažnu vojsku, ali na podlozi Domovinskog rata, na povijesti i zaslugama prvog hr-

rale i vodile te kakav je dr. Tuđman bio državnik i vrhovni zapovjednik, posebice u Domovinskom ratu," izjavio je general Šundov. O dr. Franji Tuđmanu kao državniku govorio je akademik Ivica Kostović, dok je profesor Miroslav Tuđman održao izlaganje Dr. Franjo Tuđman – Sigurnosni i obrambeni sustavi u RH. Vesna Škare Ožbolt govorila je o dr. Tuđmanu i mirnoj reintegraciji Podunavlja, a general zbora

Mirko Šundov o dr. Franji Tuđmanu kao vrhovnom zapovjedniku. Umirovljeni general-pukovnik Marijan Mareković govorio je o završnim vojno-redarstvenim operacijama za oslobođenje RH. Na samom kraju, ministar Krstičević zahvalio je svim sudionicima, a posebno Hrvatskom vojnom učilištu na inicijativi i organizaciji. "Iznimno je važno prisjećati se i čuvati istinu o ključnim ljudima

Domovinskog rata i stvaranja samostalne hrvatske države kao što je prvi hrvatski predsjednik dr. Franjo Tuđman. Hrvatska vojska jedan je od glavnih nositelja i čuvara hrvatskog identiteta, tradicije i svih onih vrijednosti na temelju kojih je stvorena samostalna i suverena Republika Hrvatska. Uvjeren sam da bi pokojni predsjednik Tuđman bio jako zadovoljan smjerom kojim ide pobednička Hrvatska vojska," zaključio je. ■

Uz članove obitelji, okruglim stolu nazočio je državni vrh, ratni zapovjednici, bivši i sadašnji visoki dužnosnici, pripadnici HV-a i ostali uzvanici

VOJNI POLIGON "GAŠINCI"

JEDAN VAT

Ekipa Hrvatskog vojnika pratila je na vojnem poligonu "Gašinci" bojno gađanje iz protuoklopnih vođenih raketnih sustava, na kojem su polaznici specijalističke obuke u Pješačkoj pukovniji ZOD-a postigli iznimno visok postotak pogodaka

Dani i dani učenja, vježbanja i priprema na kraju su se zbili u jedan vatreni sat – tako bismo najkraće mogli opisati bojno gađanje iz protuoklopnih vođenih raketnih sustava (POVRS) provedeno 28. studenog na vojnem poligonu "Gašinci". U glavnim

ulogama na gađaju, koje je značilo završnicu obuke u organizaciji Pješačke pukovnije (PjP) ZOD-a, bili su operatori podijeljeni u tri skupine. Prvu su činili iskusniji dočasnici, novopečeni instruktori POVRS-a koji su gađanjem potvrdili svoje sposobnosti da ubudu-

će obučavaju druge. U drugoj su bili aktualni pripadnici Hrvatske vojske iz različitih postrojbi, čiji je glavni cilj prekvalifikacija za operatere POVRS-a. U trećoj i najbrojnijoj skupini bili su mladi vojnici, tek pristigli u HV, na specijalističkoj obuci u PjP-u. Uskoro

će biti zaduženi za POVRS u svojim prvim postrojbama. Prema onom što smo vidjeli na Strelištu za protuoklopnu borbu, vojska dobiva precizne strijelce (operatere) iz protuoklopnih sustava. I ne samo njih. Specijalističku obuku u Pukovniji proteklih su tje-

Domagoj VLCHOVIĆ, snimio Mladen ČOBANOVIĆ

STRIJELNI SAT

Jedan od polaznika obuke ispaljuje projektil iz POVRS-a 9K111 Fagot. Rezultati gađanja u prosjeku su ocijenjeni kao izvrsni

dana prošli strijelci, puškostrojničari, kao i poslužitelji na minobacačima 60, 82 i 120 mm.

MJERE SIGURNOSTI

Strelište se čini idealno za gađanje. Pri dolasku prvo zamjećujemo palj-

bene položaje. Na lijevoj je strani borbeno oklopno vozilo POLO M-83 naoružano lanserima protuoklopnih projektila 9M14 Maljutka. Slijedi visok nasip, koji dijeli vozilo od iskopanog rova za siguran smještaj operatora koji mogu gađati s POLK-om

(protuoklopni lansirni komplet) 9K111 Maljutkama s izdvojenog paljbenog položaja. Danas se gađa i iz POVRS-a 9K111 Fagot. Ne možemo ne zamijetiti i mjere sigurnosti. Iako u društvu časnika iz Zapovjedništva PjP-a, na strelište smo pušteni tek nakon

stražarske provjere, a red na samom položaju osigurava nekoliko ljudi. Jedan je od pripadnika PjP-a koji nas dočekuju stožerni narednik Miroslav Jurić, prvi dočasnik 2. obučne satnije Obučne bojne, koja provodi obuku minobacačke (11B) i protuoklopne

VOJNI POLIGON "GAŠINCI"

(11C) specijalnosti. Protuoklopom se bavi još od Domovinskog rata, od 1994. godine, a danas u Pukovniji s kolegama instruktorma razvija tu specijalnost u HV-u i obučava osoblje za sve postrojbe koje imaju potrebu za protuoklopnim i minobacačkom specijalnosti. "Polaznici su već pokazali koliko mogu kroz intenzivan rad i uvježbanje, posebno na simulatorima CRO-Trend M1.1 i CRO-Trend M1.2," optimističan je dočasnik.

OSJEĆAJ NAKON POGOTKA

Nakon što je sve postalo spremno za gađanje, uzimamo dalekozore i gledamo prema brdima udaljenim oko dva kilometra. Ciljevi se vide vrlo jasno: Maljutkama se gađaju pokretni ciljevi, tj. bijele plahte koje veličinom 2 x 2 metra zamjenjuju kupolu tenka. Fagotom se gađaju stari tenkovi, ispunjeni betonom i pretvoreni u mete. Vjerljivo su do sad već pretrpjeli tisuće pogodata. I tad slijedi spomenuti vatreni sat. Polaznici se smjenjuju na položajima, gađaju i, što je najvažnije – po-

gađaju u iznimno visokom, gotovo savršenom postotku. "Ove rezultate označavamo kao izvrsne," objašnjavaju nam časnici i dočasnici Pjp-a. Jedan je pogodak u tenk bio toliko izravan, efektan, da se golim okom moglo vidjeti kako je velik komad oklopa odletio visoko u zrak. Dobru atmosferu podgrijavao je i pljesak, koji su operateri dobivali nakon svakog pogotka.

Iako bi se moglo pomisliti da je protuoklop specijalnost rezervirana za Hrvatsku kopnenu vojsku, to nije točno. Na poligonu "Gašinci" vidjeli smo i plave odore Hrvatske ratne mornarice. Nju je nosila i vojnikinja Antonia Tvrde, koja je još nedavno prošla rigoroznu obuku za beretku Satnije mornaričko-desantnog pješaštva. Sad je izvanrednim pogotkom zaključila još jednu obuku, "devetotjednu, uzbudljivu i napornu", i prekvalificirala se za POVRS, koji je potreban i hrvatskim marinama. "Adrenalin je učinio svoje. Imala sam tremu, ali pozitivnu. Sve znanje koje smo stekli ovdje, sav rad, saželi

stožerni narednik Miroslav Jurić

"Hrvatska vojska može biti sigurna da stasaju nove generacije koje će se brinuti za njene protuoklopne sposobnosti"

Polaznici obuke na bojnom gađanju, osim preciznosti, moraju pokazati da su usvojili sve procedure

**Projektil 9M14 Maljutka
uhvaćen fotoaparatom
netom nakon ispaljivanja iz
lansera na vozilu POLO M-83**

Vojnikinja Antonija Tvrde iz Satnije mornaričko-desantnog pješaštva HRM-a izvanrednim je pogotkom zaključila obuku, baš kao i vojnik Domagoj Duvnjak, koji čeka raspored u svoju prvu operativnu postrojbu

su se upravo u ovom gađanju. Samo sam nastojala primijeniti ono što sam naučila. Napravila sam sve što je bilo najbitnije i uspjela. Osjećaj nakon pogotka u 'srdu' divan je, još uvjek me drži. Sad bih opet gađala," smješi se pripadnica HRM-a.

ZANIMLJIVA SPECIJALNOST

Možda je još veću neizvjesnost proživljavao vojnik Domagoj Duvnjak, koji je tek na početku karijere. Stigao je na poligon nakon nedavno završene temeljne obuke u Požegi.

"Bilo je naporno, zanimljivo, izazovno. Prije samog gađanja ulovila me trema, možda i mali strah uz natalu adrenalina. No, pogodio sam, baš kao i moji kolege, i mogu reći da smo postigli izvrsne rezultate. Kad sam čuo da će se obučavati za POVRS, u prvi mah nisam niti bio siguran što će to za mene značiti. No, vrlo brzo, uz pomoć instruktora, nakon prvih nekoliko dana sve je bilo jednostavnije. I sami smo se aktivirali, preko interneta se informirali o raznim drugim protuoklopnim

sustavima. Sad mi je dragو što sam dobio tu specijalnost jer stvarno je zanimljiva, po meni jedna od najboljih u Oružanim snagama," u jednom dahu nabraja vojnik koji čeka raspored u operativnu postrojbu. Naravno, htio bi biti što bliže svojem domu u Vrbanji, na samom jugoistoku Slavonije.

"Danas su svi polaznici pokazali visok stupanj uvježbanosti. Prijaznjem da u to nisam nimalo sumnjaо, no ovdje na terenu to su i konačno potvrdili. Posebno me veseli što sad imamo nove, mlade instruktore, zamjenu za one koji su otisli u mirovinu. Dakle, Hrvatska vojska može biti sigurna da stasaju nove generacije koje će se brunuti za njezine protuoklopne sposobnosti. Vjerujem da će svi uskoro usvojiti nove POVRS sustave. Mladi ljudi brzo uče i to je njihova prednost," zaključio je nakon gađanja stožerni narednik Jurić. ■

Specijalistička obuka za borbene robove pješaštva i oklopništva u Pješačkoj pukovniji ZOD-a provodi se kroz tri naraštaja godišnje. Nakon dragovoljnog vojnog osposobljavanja vojnici se osposobljavaju za dužnosti unutar svoje specijalnosti u trajanju od 12 tjedana. U pješaštvu, u sklopu streljačke specijalnosti (11A), osposobljavaju se za dužnosti strijelca, strijelca s bacaćem granata i puškostrojnicara kao dio iskrucanog ili ukrcanog pješaštva na vozilima BVP M80A ili AMV Patria, tako da su osposobljeni popunjavati i mechaniziranu specijalnost (11D). Na obuci prođu kroz sve dužnosti i tako se međusobno mogu zamjenjivati unutar pješačke odnosno mechanizirane desetine. U minobacačkoj specijalnosti (11B), unutar posluge osposobljavaju se za ciljača i poslužitelja, a također prolaze kroz sve uloge unutar desetine MB 60, 82 ili 120 mm. U protuoklopnoj specijalnosti (11C), vojnici se osposobljavaju za operatera ili poslužitelja I. ili II. generacije POVRS-a.

MEĐUNARODNA SURADNJA

OJL, snimio Tomislav BRANDT

Potpredsjednik Vlade i ministar obrane Damir Krstičević sastao se 1. prosinca u Splitu s ministricom obrane Savezne Republike Njemačke Annegret Kramp-Karrenbauer.

To je prvi službeni sastanak ministra Krstičevića s novom njemačkom ministricom u Hrvatskoj, kojim je potvrđena izvrsna suradnja Hrvatske i Njemačke u području obrane i sigurnosti.

Nakon ceremonije svečanog dočeka u splitskoj zračnoj luci, ministri su s izaslanstvima održali bilateralni sastanak na kojem je potvrđeno prijateljstvo i partnerstvo Hrvatske i Njemačke, izvrsna suradnja njihovih vojski u misijama i operacijama te potpora proširenju Europske unije zemljama jugoistoka Europe.

Ministar Krstičević izrazio je zadovoljstvo susretom. Istaknuo je da je Njemačka najvažniji europski partner Hrvatske u području obrane i sigurnosti te kako će Hrvatska i Njemačka nastaviti pridonositi izgradnji Europske unije. "Dijelimo iste prioritete i europske vrijednosti. Pravi smo prijatelji i partneri," rekao je.

Ministrica Annegret Kramp-Karrenbauer zahvalila je ministru Krstičeviću na srdačnoj dobrodošlici i izrazila zadovoljstvo susretom u Hrvatskom. "Ovo je pravi susret prijatelja s prijateljem i drago mi je što sam ovde."

Na bilateralnom sastanku potvrđena je izvrsna suradnja hrvatske i njemačke vojske u misijama i operacijama

PRIJATELJI I PARTNERI S ISTIM PRIORITETIMA I VRIJEDNOSTIMA

Ministri Damir Krstičević i Annegret Kramp-Karrenbauer najavili su održavanje konferencije ministara obrane Europske unije u lipnju 2020. u Splitu, čija će ključna tema biti transatlantske veze i suradnja Europske unije i NATO-a

Imam puno kolega ministara, ali mogu reći da je ministar Krstičević u kratko vrijeme postao pravi prijatelj. Njemačku i Hrvatsku veže izvrsna suradnja i partnerstvo, zajedno smo u Afganistanu, na Kosovu, od 2020. godine ponovno u Litvi. Hrvatski vojnici važni su partneri njemačkim vojnicima u misijama. Imaju vrijedna iskustva i možemo od njih puno toga naučiti," istaknula je.

"Također, znamo da je Hrvatska platila visoku cijenu za svoju slobodu i zato ima posebnu ulogu za stabilnost u regiji," naglasila je. Ministrica je također dala potporu proširenju Europske unije i istaknula kako smatra pogrešnim odluku što je blokiran početak

pristupnih pregovora sa Sjevernom Makedonijom i Albanijom.

Na sastanku se naglasilo i kako Hrvatska i Njemačka ostvaruju izvrsnu suradnju u okviru NATO-a i Europske unije te su ministri Krstičević i Kramp-Karrenbauer najavili održavanje konferencije ministara obrane Europske unije u lipnju 2020. u Splitu. Transatlantske veze i suradnja Europske unije i NATO-a bit će ključna tema konferencije, koju će organizirati Hrvatska i Njemačka, pri završetku hrvatskog predsjedanja Vijećem Europske unije i uči njemačkog predsjedanja u lipnju 2020. godine. Sastanku su nazočili predstavnici njemačkog Saveznog parlamenta i predstavnici Hrvatskog sabora. ■

OJI, snimio Mladen ČOBANOVIC

MEĐUNARODNA KONFERENCIJA

OBRAMBENA INDUSTRija STRATEŠKI JE INTERES

Ministarstvo obrane ove je godine u području obrambene industrije ostvarilo mjerljive pomake prema onom što je zajednička odrednica Vlade Republike Hrvatske i hrvatskih gospodarstvenika – nova i tehnološki napredna rješenja kreirana u sinergijskoj sprezi Hrvatske vojske i hrvatskih znanstvenika, poduzetnika i inovatora

U organizaciji Ministarstva obrane RH i Jutarnjeg lista održana je 27. studenog u zagrebačkoj Laubi međunarodna konferencija *Budućnost hrvatske obrambene industrije i nove tehnologije*, kojoj je nazočio izaslanik predsjednika Vlade Republike Hrvatske potpredsjednik Vlade i ministar obrane Damir Krstičević i načelnik Glavnog stožera Oružanih snaga RH general zbora Mirko Šundov sa suradnicima.

Uz predstavnike vodećih hrvatskih tvrtki obrambene industrije, konferenciji su nazočili i održali izlaganja neki od vodećih stručnjaka i kreatora razvoja obrambene industrije partnerskih zemalja.

Urednik za sigurnost i obranu na Institutu za sigurnosne studije EU-a (EUISS) Daniel Fiott održao je izlaganje *Geopolitika i tehnologija: kako Europa može odgovoriti na izazove svijeta koji se mijenja?*, dok je zamjenik direktora Agencije za međunarodnu suradnju SIBAT pri Ministarstvu obrane Države Izraela Paul Friedberg održao izlaganje *Veličina države i ograničeni prirodni resursi nisu prepreka za razvoj snažne obrambene industrije*.

U sklopu konferencije predstavnici nekih tvrtki obrambene industrije imali su izložbeni prostor. Na konferenciji se analiziralo i stanje hrvatske obrambene industrije, rezultati koje postiže te smjerovi u kojima se razvija.

Predsjednica Republike Hrvatske i vrhovna zapovjednica Oružanih snaga RH Kolinda Grabar-Kitarović video-porukom je zahvalila organizatorima na prepoznavanju te teme kao jedne

od ključnih u kontekstu daljnog razvoja hrvatskog gospodarstva. "Hrvatska obrambena industrija za XXI. stoljeće, uvjerenja sam, bit će oslonac naše sigurnosti i naš korak prema tehnološkom napretku i razvoju te razvoju gospodarstva. Želim vam uspješnu i produktivnu konferenciju," poruka je Predsjednica Republike. Ministar Krstičević izrazio je zadovoljstvo organizacijom tako važne konferencije. Istaknuo je kako je jedna od ključnih teza da veličina i ograničeni prirodni resursi nisu ograničenje za razvoj snažne obrambene industrije.

Ministar je istaknuo i drugu vrlo značajnu poruku konferencije: "Snažna hrvatska obrambena industrija, koja ide ukorak s tehnologijom, jamči kontinuiran razvoj Hrvatske vojske i njezinih sposobnosti, a sve u funkciji sigurnosti. Hrvatska mora voditi računa o vlastitoj sigurnosti i o ulaganju u obrambenu industriju. Ona je naša prednost u vojnom, gospodarskom i političkom smislu. Ona je naš strateški interes."

Ministar je rekao i kako Hrvatska ima odličnu obrambenu industriju, koja je stvorena u Domovinskom ratu. Istaknuo je vrhunske proizvode hrvatske obrambene industrije, koji su prepoznati u svijetu. Tako Čateks proizvodi tkaninu za opremanje kompletne Slovenske vojske, DOK-ING izvozi strojeve u Južnu Koreju, a Šestan-Busch izvozi kacige u Litvu. "Hrvatska vojska i Ministarstvo obrane pomažu hrvatskoj obrambenoj industriji i hrvatska obrambena industrija ima nemjerljiv značaj za naš sigurnosno-obrambeni sustav, kao

i za opstojnost Republike Hrvatske, ali je, isto tako, dokaz povezanosti s Hrvatskom vojskom i njezinim potrebama," rekao je.

Ministar Krstičević podsjetio je kako Republiku Hrvatsku u idućem razdoblju očekuje predsjedanje Vijećem Europske unije. Tijekom predsjedanja, u suradnji s Europskom obrambenom agencijom, organizirat će se konferencija na visokoj razini o obrambenoj industriji i potencijalima koji se otvaraju u okviru Europskog obrambenog fonda. Konferencija će se održati 24. ožujka 2020. u Zagrebu.

"Želimo biti ključan partner u razvoju obrambene industrije. Želimo razvijati nove sposobnosti i ulagati u istraživanje i razvoj. Ministarstvo obrane i ove je godine u području obrambene industrije ostvarilo mjerljive pomake prema onom što je zajednička odrednica Vlade Republike Hrvatske i hrvatskih gospodarstvenika – nova i tehnološki napredna rješenja kreirana u sinergijskoj sprezi Hrvatske vojske i hrvatskih znanstvenika, poduzetnika i inovatora, a sve s ciljem ispunjavanja zacrtanih zadaća Hrvatske vojske i ciljeva Strategije nacionalne sigurnosti," zaključuje ministar Krstičević.

Načelnik Glavnog stožera OSRH održao je u sklopu konferencije izlaganje Nove tehnologije i transformacija obrane – operacije, na kojem je, među ostalim, govorio o njihovu utjecaju na organizacijske strukture i procese u oružanim snagama.

"Nove tehnologije zahtijevaju istraživanje novih taktika i tehnologija, a samim tim morat će se poboljšati tjelesni i mentalni kapaciteti vojnika. Morat ćemo biti svjesni i zlouporebne takvih novih tehnologija i na to biti spremni u svakom trenutku. Trebat ćemo novi način razmišljanja o prijetnjama, razmišljati kako smanjiti rizik i iskoristiti priliku," rekao je general Šundov. Naglasio je kako će i dalje ljudski kapital ostati ključan, odnosno najbitniji, jer upravo su ljudi ti koji čine razliku između dobrih i najboljih. "Moramo misliti nezamislivo, razmišljati o svemu," poruka je generala Šundova.

Kao panelist na konferenciji sudjelovao je dekan FER-a izv. prof. dr. sc. Gordan Gledec, direktor tvrtke Rimac Automobili Mate Rimac, predsjednik HUP-ove Udruge informatičke i komunikacijske djelatnosti Boris Drilo, predsjednik Hrvatskog klastera konkurentnosti obrambene industrije Goran Basarac, direktor tvrtke HS Produkt Željko Pavlin i predsjednik Uprave Agencije Alan Ivica Nekić. ■

NATO

Skup u Londonu nije bio samo proslava sedam desetljeća NATO-a nego je kao i uvijek protekao u nizu sastanaka i drugih radnih aktivnosti. Svjetski mediji uglavnom su isticali mimoilaženja u stavovima i mišljenjima pojedinih članica. Podsjetimo, NATO sve ključne odluke donosi konsenzusom, no čine ga zemlje demokratskog političkog poretka. To je istaknuto i glavni tajnik Jens Stoltenberg, podsjetivši da je i u povijesti bilo neslaganja, a primjer je Sueska kriza iz pedesetih i rat u Iraku 2003. godine. "Bez obzira na sva različita stajališta, NATO je čvrst," izjavio je predsjednik Vlade RH Andrej Plenković, koji je na sastanku predvodio hrvatsko izaslanstvo. "Postoji kohezija, postoji u konačnici vezanost i člankom 5, ali i

Prije sedamdeset godina, u okolnostima početaka hladnog rata, Sjevernoatlantski savez osnovalo je 12 zemalja. S desetljećima će se broj članica povećati na 29. Skup na vrhu u Londonu nije bio samo proslava sedam desetljeća NATO-a nego je kao i uvijek protekao u nizu sastanaka i drugih radnih aktivnosti

KAKO SE SVIJET MIJENJA ĆE SE NASTAVITI MIJENJ

drugim odredbama Sjevernoatlantskog (Washingtonskog) ugovora, gdje su se zemlje angažirale da ulazu u obranu i da kroz ulaganje, ako poslije dođe do krizne situacije, trebaju jedna drugo pomoći," napomenuo je premijer, s kojim je u Londonu bio i potpredsjednik Vlade i ministar obrane Damir Krstičević, ministar vanjskih i europskih poslova Gordan Grlić Radman te načelnik GS OSRH general zbora Mirko Šundov. Dakle, najčešće pitanje koje se provlačilo kroz oba londonska dana bilo je povećanje finansijskih izdvajanja pojedinih članica za troškove obrane. Hrvatska je na sastanak stigla s planom da do 2024. poveća izdvajanja za obranu na dva posto BDP-a, a od ukupnih izdvajanja za obranu 20 posto za opremanje i modernizaciju. Sadašnja izdvajanja za obranu dosegнуla su 1,68 posto BDP-a, od toga 6,73 za opremanje i modernizaciju. Već kupovinom helikoptera Black Hawk udio potonje stavke podiže se gotovo na deset posto. Izdvajanja koja moderniziraju i jačaju Hrvatsku vojsku nisu tek poštivanje nominalne obveze prema Savezu, što je potvrdio i premijer, rekavši da je za Hrvatsku: "Važno da je HV jamac naše sigurnosti, zahvaljujući prije svega slobodi koja je ostvarena požrtvovnošću hrvatskih branitelja, a članstvo u

Hrvatsko izaslanstvo u Londonu: slijeva savjetnik Predsjednice za obranu i nacionalnu sigurnost Zrinko Petener, ministar vanjskih i europskih poslova Gordan Grlić Radman, predsjednik Vlade Andrej Plenković, potpredsjednik Vlade i ministar obrane Damir Krstičević, načelnik GS OSRH general zbora Mirko Šundov, savjetnik premijera za vanjsku politiku Vladimir Drobniak

1949.

Pripremio Domagoj VLAHOVIĆ Foto: NATO

NATO-u i njegov članak 5. daju nam onaj ključni kišobran kolektivne sigurnosti, koji i u budućnosti, a i danas, prevenira bilo kakve situacije agresije na Hrvatsku kakve smo imali početkom 90-ih." Naravno, doprinos kolektivnoj sigurnosti dvostran je, a Hrvatska dokazuje da je odgovorna članica

i činjenicom da je u ovom trenutku 250 hrvatskih vojnika u različitim misijama i operacijama NATO-a.

Prije sedamdeset godina, u okolnostima početaka hladnog rata, Sjevernoatlantski savez osnovalo je 12 zemalja. Uskoro će se broj članica povećati na 30 jer se čeka da punopravna članica postane Sjeverna Makedonija. "Kako se svijet mijenja, i NATO će se nastaviti mijenjati," zaključio je u Londonu Jens Stoltenberg. Sljedeći sastanak na vrhu zakazan je za 2021. godinu. ■

Glavni tajnik
NATO-a Jens
Stoltenberg

Iz Londonske deklaracije

Čelnici država i vlada na sastanku su donijeli zajedničku deklaraciju iz koje je glavni tajnik Stoltenberg izdvojio nekoliko stavova, zaključaka i informacija:

- potvrđena je trajna transatlantska veza Europe i Sjeverne Amerike, privrženost Povelji Ujedinjenih naroda i članku 5. Sjevernoatlantskog ugovora
- investiranje u obranu i dalje će se povećavati, u smjeru dva posto BDP-a svake od članica, a 20 posto od toga za opremanje i modernizaciju
- ruska agresivnost prijetnja je euroatlantskoj sigurnosti, terorizam u svim oblicima prijetnja je svima, nestabilnost izvan granica NATO-a pridonosi nelegalnim migracijama, Savez se suočava s kibernetičkim i hibridnim prijetnjama
- NATO stalno radi na podizanju svojih ukupnih obrambenih sposobnosti i ostat će *nuklearni savez* dok god takva vrsta naoružanja postoji
- suradnja s UN-om, EU-om te partnerskim zemljama intenzivirat će se, politika otvorenih vrata ostaje aktualna, kao i NATO-ova posvećenost sigurnosti i stabilnosti Afganistana
- Savez daje potporu razvoju novih tehnologija i zaštiti kritične infrastrukture te komunikacija (uključujući 5G mrežu), svemir postaje peta operativna domena NATO-a, prvi se put spominje Kina, čiji je sve veći utjecaj istodobno prilika i izazov za NATO

A, I NATO JÁTI

Zajednička fotografija čelnika država i vlada članica NATO-a

Sastanak čelnika država i vlada članica Sjevernoatlantskog saveza koji je održan u Londonu 3. i 4. prosinca nije službeno nazvan samitom, što je uobičajena oznaka za NATO-ove skupove te razine. Međutim, po svim je značjkama bio 29. samit održan od 4. travnja 1949. i osnutka najjačeg vojnog saveza u povijesti. Zanimljivo, niti taj ključni događaj u Washingtonu otprije sedamdeset godina, kad su se čelnici država i vlada sastali kako bi potpisali Sjevernoatlantski ugovor, u NATO-ovo se povjesnici ne naziva samitom. Prvi je organiziran dosta vremena nakon toga, u Parizu od 16. do 19. prosinca 1957., a drugi čak 17 godina potom u Bruxellesu (preciznije, 26. lipnja 1974.). Odonda se počinju održavati redovitije, svakih godinu do tri, pa čak i dva u jednoj godini, sa samo jednom četverogodišnjom stankom: peti je održan 1978., a šesti 1982.

Slučaj prerano rođene bebe na otoku Rabu najbolje pokazuje koliko je korisna uspostava hitnog zračnog medicinskog prijevoza i koliko to znači ljudima na otocima koji su izolirani

HITNI PRIJEVOZ

"Kad smo rano ujutro dobili obavijest da na Rabu imamo mamu i nedonošće, dežurni liječnik iz medicinskog tima doktor Ratimir Benčić i ja bili smo za tečeni jer nismo znali što nas točno čeka niti u kakvom je stanju beba. Kad smo sletjeli na Rab, s nestrpljenjem i zebnjom čekali smo da se otvore vrata hitne. Medicinska sestra trčala je prema nama sa smotuljkom na prsim, a mama je bila na nosilima," prisjeća se natporučnica Valentina Malović lanjskog Uskrsnog ponedjeljka i leta koji će, sasvim sigurno, ostati u sjećanju ci-

Letačko-medicinski tim iz sastava Oružanih snaga smješten u Zračnoj luci Rijeka na otoku Krku prošle je godine spasio život dječaku rođenom na Rabu u 23. tjednu trudnoće, koji je preživio samo zahvaljujući brzom transportu do riječke bolnice. Roditelji malenog Brune i pripadnici Oružanih snaga otad su u stalnom kontaktu, a medicinska sestra natporučnica Valentina Malović dječaku je nedavno postala i krsna kuma

20 MINUTA MEDICINSKOG LETA P

jeloj posadi letačko-medicinskog tima iz sastava Oružanih snaga smještenog u Zračnoj luci Rijeka na otoku Krku. Tog je jutra u točno šest sati i deset minuta u bazu stigao poziv o dramskoj situaciji na otoku Rabu, gdje je majka Sanja Boras u svojem domu rodila dječaka u 23. tjednu trudnoće. Prvo ih je zbrinuo tim hitne medicinske pomoći s otoka Raba, koji je u pomoći odmah pozvao letačko-medicinski tim s otoka Krka, znajući da beba ima šanse preživjeti jedino ako odmah stigne do riječke bolnice. Medicinski tim cijelim je putem do Raba razmišljao na koji način zbrinuti mamu i bebu, no tek kad su ukrcane u helikopter, shvatili su koliko je situacija ozbiljna. Beba nije samostalno disala i bilo ju je potrebno reanimirati. Tih je dvadesetak minuta leta do riječke bolnice svima onima koji

su tad bili u helikopteru zapravo poprilično nejasno. No, ono što svi ističu jest da su se svim silama trudili održati bebu na životu.

"U životu nisam vidio tako maleno dijete. Zaista nismo mislili da će preživjeti, šanse su mu bile minimalne. Ja sam se pobrinuo za majku, a medicinska sestra iz rapske hitne cijelim je putem držala dječaka na dlanu i reanimirala ga stišćući mu malim prstom prnsi koš. Kad smo mamu i bebu predali ekipi iz Rijeke, cijelo smo se vrijeme pitali što će se dogoditi. Svi smo navijali za malenog da preživi. On je naš mali heroj," priča nam pukovnik Benčić. Dječak je u trenutku rođenja bio dug svega 30 centimetara i težak samo 700 grama, a njegovo zdravstveno stanje bilo je vrlo teško i neizvjesno. "Brunu su reanimirali, imao je infekcije, sepsu, operaciju srca, bio na respiratoru, no odlučio je boriti se za život. U bolnici je proveo prvih sedam mjeseci života, ukupno 217 dana. Zbog prernog rođenja i nakon izlaska iz bolnice bilo je kritičnih situacija, ali od lipnja je zdrav i s njim intenzivno radimo. Napredak je u ovih nekoliko mjeseci vidljiv. On ima neki svoj razvojni put,

Martina BUTORAC, foto: privatna arhiva, Tomislav BRANDT

Uz malenog Brunu Borasa na krštenju su, uz njegovu obitelj, mamu Sanju, tatu Davora te dvojicu braće, bili svi oni koji su mu doslovno udahnuli život

POVEZALO NAS JE ZA CIJELI ŽIVOT

Uz medicinski dio tima, ključnu ulogu u spašavanju dječaka Brune imali su i pripadnici Eskadrile višenamjenskih helikoptera 91. krila Hrvatskog ratnog zrakoplovstva koji su tad dežurali u Zračnoj luci Rijeka na otoku Krku. Posada u sastavu pilot bojničkih Tihomir Majerić, kopilot satnik Stjepan Previšić i tehničar letač nadnarednik Nenad Koletić dali su sve od sebe da Bruno što prije i što sigurnije bude zbrinut u riječkoj bolnici. "Znali smo da je situacija iznimno teška i zato smo se trudili da mama i beba u što kraćem roku dođu do Rijeke. Kad smo čuli da će dječak preživjeti, osjetili smo veliko ushićenje. Velika nam je čast surađivati s civilnim institucijama i na taj način izravno sudjelovati u spašavanju života," zaključuje bojnički Majerić.

no s obzirom na stanje u kojem je rođen, jako smo zadovoljni. Tvrđoglav je i veliki borac. Ide sitnim koracima naprijed, ali važno je da ide prema naprijed," ponosno će Sanja Boras. Na njezine riječi nadovezuje se natporučnica Malović. "Tijekom leta i medicinski tim i piloti dali su sve od sebe, ali nismo znali kako će se Bruno od svega obraniti. Međutim, Bruno je odlučio živjeti. Tih 20 minuta leta povezalo nas je sve za cijeli život."

Natporučnica Malović i pukovnik Benčić ostali su s roditeljima malenog Brune u kontaktu svih mjeseci njegova boravka u bolnici. Koliko im je njihova potpora značila, pokazali su i kad su natporučnicu zatražili da bude Brunina krsna kuma.

"Mi smo u međuvremenu postali veliki prijatelji. Bruno i njegova mama bili su nam više od običnih pacijenata. Kad je Bruno nakon 217 dana izišao iz bolnice, svi smo se neizmjerno vesili. On je poseban dječak. Mi

smo tom djetetu dali priliku za život, dali smo dijete roditeljima i brata braći. Nisam ni trenutka dvojila kad me Brunina mama pitala hoću li mu biti krsna kuma," kaže natporučnica Malović. Krštenje je održano 21. studenog na otoku Rabu, a uz Brunu su tad, uz njegovu obitelj, mamu Sanju i tatu Davora te dvojicu braće, bili svi oni koji su mu doslovno udahnuli život.

"Ovaj slučaj na najbolji mogući način pokazuje koliko je korisno ovo što mi radimo, koliko je korisna uspostava hitnog zračnog medicinskog prijevoza i koliko to znači ljudima na otocima koji su izolirani. Da nije bilo brzog transporta, Bruno sad ne bi bio s nama," zaključuje natporučnica Malović. Dodaje i to kako ju je spašavanje dječaka s Raba potaknulo da na Fakultetu zdravstvenih studija Sveučilišta u Rijeci upiše studij sestrinstva, a Brunin slučaj će joj, kaže, biti završni rad. ■

Mate Rimac je pred kadetima skicirao portret pobjednika i lidera te iznio svoju životnu i poduzetničku priču

Lada PULJIZEVIĆ, snimio Mladen ČOBANOVIĆ

 HVU

Hrvatski inovator i uspješan poduzetnik Mate Rimac održao je 2. prosinca predavanje kadetima Hrvatske vojske na Hrvatskom vojnom učilištu "Dr. Franjo Tuđman" u Zagrebu. Pred više od 400 okupljenih kadeta Kadetske bojne "Predrag Matanović" te polaznicima studija Vojno pomorstvo iz Splita, koji su predavanje iz Zagreba pratili videovezom, Mate Rimac iznio je svoju životnu i poduzetničku priču protkanu ustrajnošću, ulaganjem i

učenjem kao konstantom i jedinom formulom za uspjeh. Pritom je istaknuo kako je za uspješnost najvažnije učenje i dijeljenje znanja, te kako se takvo dijeljenje u svojoj konačnici pretvara u umnožavanje znanja. Prisjećajući se početaka svojeg osobnog i poduzetničkog rasta te sazrijevanja, Rimac je pričao priču o neodustajanju, o strasti, o kreativnosti kojom je u počecima zajedno sa svojim timom nadoknađivao nedo-

statak sredstava, o upornosti i vjeri u sebe, o spremnosti na prihvaćanje rizika, o pronašlaženju puta izvan utabanih staza, ondje kuda nitko prije nije prošao. Mate Rimac je pred kadetima, koji su ga pozorno slušali, skicirao portret pobjednika i lidera: "Razmišljali smo o opstanku tvrtke i s jako malo resursa trebalo je napraviti jako puno – bila je to situacija slična onoj u kojoj se i Hrvatska vojska ponekad nalazila."

Pred više od 400 okupljenih kadeta Kadetske bojne "Predrag Matanović" te polaznicima studija Vojno pomorstvo iz Splita, koji su predavanje iz Zagreba pratili videovezom, inovator i poduzetnik Mate Rimac održao je predavanje na HVU-u "Dr. Franjo Tuđman"

BEZ USTRAJNOSTI, UČENJA I ULAGANJA NEMA USPJEHA

Mate Rimac, čovjek koji je svoj put odabirao želeti se uvijek mjeriti i nadmetati s najboljima na svijetu, poslao je kadetima snažnu poruku o važnosti ustrajanja, učenja, o osobnoj hrabrosti, snalažljivosti i upornosti: "Oduvijek, pa tako i danas, volim razgovarati s ljudima koji su nešto postigli u sportu, u poduzetništvu. Ni u jednoj djelatnosti čovjek ne može uspjeti bez ustrajnosti, učenja, ulaganja." Predavanju je nazočio potpredsjednik Vlade Republike Hrvatske i ministar obrane Damir Krstičević, koji je izrazio zadovoljstvo dolaskom Mate Rimca i njegovim predavanjem kadetima na Hrvatskom vojnom učilištu. "Važno je imati viziju onoga što želimo napraviti, a Mate je pravi primjer toga. Imate pravu viziju, koja zahvaljujući vašem znanju, naporu i želji za uspjehom daje konkretne rezultate i to govori o varma i vašem karakteru," rekao je ministar Krstičević. ■

OJL, snimio Tomislav BRANDT

S HRVATSKOM VOJSKOM DIJELIMO POBJEDNIČKI DUH

"Kao i u sportu, tako i u ratu ne možeš uvijek dobiti svaku bitku. Mučit ćeš se i izgubiti, pa tako u krug, no nekad ćeš i dobiti. I u tome treba tražiti motivaciju. Nema u životu pravocrtno prema gore, sve su to usponi i padovi, no bitno je polako rasti. Nemojte se bojati poraza: iz njih izlazite jači," poruka je braće Sinković, koja su na Hrvatskom vojnom učilištu "Dr. Franjo Tuđman" održala predavanje kadetima Hrvatske vojske

Najtrofejniji hrvatski veslači, vrhunski sportaši i ugovorni pričuvnici Hrvatske vojske Martin i Valent Sinković održali su 28. studenog predavanje kadetima Hrvatskog vojnog učilišta "Dr. Franjo Tuđman" u Zagrebu.

Uz brojne kadete, predavanju braće Sinković, koju je Međunarodni veslački savez proglašio najboljom muškom posadom u 2019. godini, nazočio je potpredsjednik Vlade i ministar obrane Damir Krstičević i načelnik Glavnog stožera Oružanih snaga Republike Hrvatske general zbora Mirkо Šundov sa suradnicima. Martin i Valent Sinković pripadnici su Hrvatske vojske od 2011. godine. I ovaj su put izrazili zadovoljstvo što imaju priliku surađivati s Hrvatskom vojskom te svoja iskustva i vještine s njom i dijeliti.

"Najbitnije nam je da budemo još radišniji i ponizniji, unatoč svim rezultatima. Nastojimo ostati čvrsto na zemlji i još više raditi i vratiti što više možemo našem društvu," rekao je Valent Sinković kadetima, naglasivši kako se rad i upornost uvijek isplate.

Martin Sinković kadetima je poručio kako svojim primjerom moraju pokazati da se može uspjeti te kako je za uspjeh potrebno puno rada, napora i strpljenja.

"U veslanju, kao i u svakom sportu, važno je davati uvijek sto posto od sebe jer te preko noći netko prestigne. Nemoguće je oslanjati se stalno na trenutačne snage. Svake godine nastojimo biti bolji kako bismo ostali u svjetskom vrhu," rekao je Martin Sinković.

"Kao i u sportu, tako i u ratu ne možeš uvijek dobiti svaku bitku. Mučit ćeš se i izgubiti, pa tako u krug, no nekad ćeš i dobiti. I u tome treba tražiti motivaciju. Nema u životu pravocrtno prema gore, sve su to usponi i padovi, no bitno je polako rasti. Nemojte se bojati poraza: iz njih izlazite jači," poruka je braće Sinković kadetima Hrvatske vojske.

U prigodnom obraćanju ministar obrane podsjetio je kadete na važnost časnog i poštenog služenja domovini.

"Promičimo svi zajedno poštene, odgovorne i motivirane ljudi. Tražimo od vas rezultate, kao i u sportu. Hrvatska vojska časna je i na ponos cijele domovine. Nećemo nikomu dopustiti da to dovede u pitanje," poruka je ministra Krstičevića, koji je zahvalio braći Sinković što svima mogu poslužiti kao primjer dokud pošten i predan rad mogu dovesti. "Vi ste nezaustavljivi baš kao i Hrvatska vojska. Vi ste pobjednici baš kao i Hrvatska vojska: bez sporta nema ni vrhunskog vojnika. Kroz vaš rad i vrhunske rezultate kontinuirano promičete hrvatski sport i Republiku Hrvatsku diljem svijeta. Vaši rezultati i vaša upornost najbolje oslikavaju hrvatsku izvrsnost, predanost cilju, upornost i vrhunsku profesionalnost," rekao je ministar obrane. Na kraju, zahvalivši Sinkovićima na izlaganju, ge-

Vrhunski sportaši i ugovorni pričuvnici Martin i Valent Sinković izrazili su zadovoljstvo što imaju prilike surađivati s Hrvatskom vojskom

"Ponosni smo što smo dio Hrvatske vojske, s kojom dijelimo iste vrijednosti. To je pobjednički duh, koji pokazuje kako se poniznošću može doći do vrha i pobijediti," zaključuje Martin. Braća Sinković prisjetila su se i svojih početaka te priznala kako su postojali trenuci u kojima je bilo prilično teško, ali kako nikad nisu odustala.

general Šundov priznao je kako je njihovo desetogodišnje stajanje na tronu inspirativno za kadete i za sve druge pripadnike Hrvatske vojske.

"Bez upornosti nema nikakvog rezultata. Motivacija i trening nešto je svojstveno i sportašima i vojnicima. Hvala vam na svemu što činite, što promovirate našu vojsku i našu domovinu," poruka je generala Šundova. ■

VOJNA TEHNIKA // NOVOSTI

Foto: Safran

PAD PATROLLERA

Francuski mediji objavili su 6. prosinca da se jedna od bespilotnih letjelica Patroller, koje se razvijaju za domaće oružane snage, srušila tijekom testnog leta. Testiranja u središtu u Istresu provodi državna agencija za nabavu obrambenih sustava DGA (Direction Générale de l'Armement). Nenaseljenu lokaciju na koju se Patroller srušio, blizu sela Saint-Mitre-les-Rempartsa na jugu Francuske, odmah su osigurali specijalci zrakoplovstva i pripadnici Žandarmerije, vjerojatno i zbog povjerljivosti instaliranih sustava. Nezgoda bi mogla biti velik problem za tvrtku Safran E&D, koja je prvu letjelicu trebala isporučiti vojsci do kraja godine. Patrolleri bi trebali izvršavati obavještajne, nadzorne, izviđačke i druge zadaće. Uz sposobnost automatskog polijetanja i slijetanja, mogli bi imati autonomiju od 20 sati leta, operativni vrhunac leta od 6000 m, postizati brzinu 100 – 200 km/h i nositi korisni teret mase veće od 250 kg.

D. VLAHOVIĆ

POTRAGA ZA AKT

Američka kopnena vojska stavila je dva sustava aktivne zaštite (Active Protection System – APS), u naružanju za svoja oklopna vozila. Sustavi će biti testirani i ocjenjivani od listopada iduće godine i tek nakon toga bit će donesena odluka o tome koji će biti odabran i u kojem obliku.

Za troškove razvoja i testiranja dodijeljena su dva ugovora vrijedna oko 11 milijuna dolara. Prvi je pripao konzorciju tvrtki Rheinmetall i Unified Business Technologies za sustav StrikeShield (na fotografiji instaliran na tenk Leopard 2), a drugi Rafaelu i Leonardo DRS-u

NAJSKUPLJI PROJEKT

Američka ratna mornarica dodjelila je ugovor za gradnju devet novih jurišnih podmornica na nuklearni pogon klase Virginia serije V (Block V) tvrtki General Dynamics Electric Boat (GDEB) i njenom partneru Huntington Ingalls Industries (HII), tj. diviziji Newport News Shipbuilding (NNS). Ugovor obuhvaća razdoblje od 2019. do 2023. godine, vrijedi 22 milijarde dolara i najveći je u povijesti američke vojne brodogradnje. Osam

Ilustracija: General Dynamics Electric Boat

Foto: Rheinmetall

IVNOM ZAŠTITOM

za sustav Trophy. Sustavi su testirani prošle godine na borbenom oklopnom vozilu Stryker i nisu se pokazali kao odgovarajući. Spomenuto vozilo ostaje problem jer su za tenk Abrams i borbeno oklopno vozilo Bradley već pronađena barem privremena rješenja. Testiranja na

poligonu "Redstone" u Alabami provodit će novoustrojeni specijalizirani ured pri KoV-u, a u Rheinmetallu su objavili kako vjeruju da će biti važan korak prema standardizaciji jednog APS-a za sva američka borbenaa oklopna vozila.

D. VLAHOVIĆ

PRODULJIT ĆE KLASU VIRGINIA

podmornica bit će opremljeno modulom VPM (Virginia Payload Module), s četirima cijevima za korisni teret, koje će im trostruko povećati kapacitet raketnog udara. Konkretno, modul će biti smješten u srednjem dijelu trupa, što će produljiti plovilo, no i omogućiti mu smještanje i lansiranje dodatnih 28 projektila Tomahawk. Podmornice u serijama I-IV duge su 115 m i istisnine 7800 t, a s VPM-om duljina će im se povećati na 140 m i istisnina na 10 200 t.

Ugovor također uključuje opciju za desetu podmornicu Block V s VPM-om, što bi mu povećalo vrijednost za još dvije milijarde dolara, no i to je manje plovila od 11 prvotno planiranih. Inače, tvrtke su mornarici od 2004. godine isporučile 18 podmornica klase Virginia u triju serijama. U gradnji je deset podmornica serije IV, a isporuke serije V planirane su između 2025. i 2029. godine.

M. PTIĆ GRŽELJ

POKUSNE PLOVIDBE KORVETE "ODINCово"

Brodogradilište Pella iz Sankt-Peterburga završilo je gradnju raketne korvete Projekt 22800 (klasa Karakurt) imena "Odincovo". Isporuka mornarici planirana je za 2020. godinu. Prvi je brod Projekta 22800 naoružan protuzrakoplovnim raketno-topničkim sustavom Pancir-M (NATO-ova oznaka SA-22 Greyhound). Korveta je u fazi priprema za prvu seriju brodograđevnih ispitivanja, odnosno za pokusnu plovidbu, a provodit će ih proizvođač. Posada je već prošla obuku u združenom središtu za obuku ruske mornarice u Sankt-Peterburgu i spremna je za korištenje nove opreme i naoružanja. Korvete Projekt 22800 razvili su i projektirali stručnjaci biroa Almaz. Imaju najveću istisninu 860 t, duge su 67 m, široke 11 m, imaju gaz 2,8 m. Mogu postići najveću brzinu od 35 čvorova, a krstareća brzina deklarirana je na 12 čvorova. Pogodne su za zadaće unutar 2500 NM od obale. Pokreću ih dva dizelska motora M-507D-1 pojedinačne snage 7360 kW i novi motor s plinskom turbinom M70FRU od 8830 kW. Korvete su naoružane mornaričkim topom AK-176MA kalibra 76,2 mm, krstarećim projektilima Kalibr, teškom stroganicom kalibra 12,7 mm. Prva dva plovila u klasi naoružana su dvama topovima kalibra 30 mm. Imaju sposobnost lansiranja projektila pri stanju mora 5 i mogu nositi bespilotnu letjelicu Orlan-10.

"Odincovo" je peta od ukupno 18 planiranih korveta klase Karakurt, a za sedam planirana je operativnost prije 2021. godine. Prva, "Mitišči" (na fotografiji), u operativnoj je uporabi od prosinca 2018. godine.

M. PTIĆ GRŽELJ

Foto: Ministry of Defence of the Russian Federation / Twitter

Foto: Baykar

PRVI LET NAPADAČA

Turska tvrtka Baykar, specijalizirana za razvoj i proizvodnju bespilotnih letjelica, izvijestila je 6. prosinca o velikom napretku svojeg dosad najambicioznijeg projekta. Akinci (napadač), koji bi trebao biti dosad najveći turski naoružani dron, prvi je put poletio i sletio na stazu aerodroma u Čorluuu na sjeverozapadu zemlje (pokrajina Tekirdağ), i to u potpuno automatskom načinu rada. Zadržao se u zraku 16 minuta.

Akinci je dug 12,2 m, s rasponom krila 20 m. Pokreće ga dva turboelimsna motora od 750 KS (proizvođač spominje i inačicu s dvama motorima od 450 KS). Najavljen je da će moći ostajati u zraku i 24 sata u komadu, a operativni

vrhunac leta iznosi 12 200 m. Najveća poletna masa iznosi 5500 kg, s tim da na korisni teret otpada 1350 kg (900 kg vanjski + 450 kg unutarnji). Među teretom koji će letjelica nositi spominje se kućište za sustave elektroničke potpore, radari zrak-zrak, sustav za satelitsku komunikaciju, radar za identifikaciju zapreka, radar sa simulanom prijamnom antenom (synthetic aperture radar) i meteorološki radar. Svi su sustavi dizajnirani i razvijeni u Turskoj, no najzanimljiviji su oni oružni. Naime, u Baykaru navode da će Akinci moći biti opremljen projektilima zrak-zrak, a od 2020. njim bi se trebale služiti turske oružane snage.

D. VLAHOVIĆ

FRANCUSKI OPHODNI BRODOVI ZA SENEGAL

Senegal kupuje za ratnu mornaricu tri odobalna ophodna broda OPV 58 S. Kako je objavljeno 17. studenog, u tu je svrhu vrla potpisala ugovor s francuskim konzorcijem Kership, koji čini brodogradilište Piriou i Naval Group.

Gradnja će početi 2020., a očekuje se da će sva tri OPV-a biti završena do sredine 2023. godine. Ugovor uključuje tehničku potporu francuskih stručnjaka nakon izgradnje, tj. tijekom operativne uporabe u Senegaluu.

Koncept OPV 58 S dizajniran u Kershipu temelji se na čeličnom trupu i aluminijskom nadgrađu duljine preko svega 62 m, širine 9,5 m i istisnine 550 t. Nadgrađe ima zapovjedni most koji vizualno pokriva 360 stupnjeva i krmenu rampu za brzo lansiranje i povratak dviju brodica na napuhavanje s tvrdim dnom. Proizvođači ističu inovativni oblik trupa C-Sharp (Combined-Speeds Hull with All-Round Performances), koji omogućuje povećanu brzinu, izdržljivost i upravljivost broda tijekom plovidbe.

Najveća brzina OPV-ova bit će 21 čvor, autonomija 25 dana, a doplov 4500 NM pri brzini od 12 čvorova. Brodovima će upravljati 24 člana posade, a omogućen je smještaj za dodatne 24 osobe. Primarna zadaća bit će nadzor pomorske granice Senegala, u čemu će im pomagati protubrodski i protuzračni oružni sustavi. Ističu se raketni sustav površina-zrak SIMBAD-RC tvrtke MBDA i Naval Groupov borbeni sustav Polaris.

M. PTIĆ GRŽELJ

Ilustracija: Ocea

STRELJAČKO NAORUŽANJE

Foto: Milipol Paris 2019 / Anne Emmanuelle Thion et Sylvain Hard / Flickr

Napisao i snimio Dubravko GVOZDANOVIĆ

MERCI DE PRESENTER VOTRE BADGE
OU VOTRE CARTE D'INVITATION
PLEASE PRESENT YOUR BADGE
OR YOUR INVITATION CARD

MILIPOL PARIS 2019

U GLAVNOM GRADU FRANCUSKE ODRŽAN JE OD 19. DO 22. STUDENOG 21. MEĐUNARODNI SAJAM DOMOVINSKE SIGURNOSTI I ZAŠTITE, A MEĐU VIŠE OD TISUĆU IZLAGAČA ISTAKNULE SU SE I HRVATSKE TVRTKE. TEKST JE KONCENTRIRAN NA STRELJAČKO NAORUŽANJE I OPREMU, NO IZLOŽBENI PROSTOR PARC DES EXPOSITIONS NUDIO JE PUNO VIŠE

Čast svečanog otvorenja sajma Milipol Paris 2019 pripala je francuskom ministru unutarnjih poslova Christopheu Castaneru. Ministarstvo unutarnjih poslova glavni je pokrovitelj sajma, a organizator konzorcij GIE Milipol, koji čini konzultantska agencija francuskog MUP-a CIVPOL, Thales, Visiom i Protecop. Već više od tri desetljeća sajam uživa status vodećeg svjetskog događaja posvećenog institu-

cijama i profesionalcima u području sigurnosti. zajedno sa sestrinskim mlađim priredbama, koje se pod istim imenom održavaju u Dohi (Milipol Qatar) i Singapuru (Milipol Asia-Pacific), profiliran je kao specijalistički sajam namijenjen elitnim državnim postrojbama i agencijama, kao i privatnim sigurnosnim kompanijama, za čijim uslugama u zadnje vrijeme drastično raste potražnja. Svojom se ponudom i kapaciteti-

Na sajmu je zabilježeno gotovo trideset tisuća posjetitelja iz 151 zemlje

ma sajam u Parku izložbi (Parc des expositions) u četvrti Paris-Nord Villepinne nametnuo kao savršen forum za predstavljanje najnovijih tehnoloških inovacija u području zaštite. Predstavljena rješenja u velikoj su većini fokusirana na zadovoljavanje aktualne potražnje sektora u cjelini, kao i rješavanje najčešćih sigurnosnih prijetnji i opasnosti. Milipol Paris ugled duguje visokoj profesionalnosti sudionika,

STRELJAČKO NAORUŽANJE

međunarodnom okruženju (66 posto izlagača i 45 posto posjetitelja dolazi iz inozemstva), kao i kvaliteti i količini inovativnih izloženih rješenja. Na ovogodišnjem sajmu, među nešto više od tisuću izlagača iz pedesetak zemalja, uz potporu Hrvatske gospodarske komore izlagali i hrvatski predstavnici. Istaknuli su se HS Produkt, s europskom premijerom najnovijeg pištolja – modela H11, i Šestan-Busch, kao jedan od naših najprepoznatljivijih brendova na međunarodnom tržištu. Od ostalih izlagača iz Hrvatske predstavili su se proizvođači tekstilnih proizvoda i kožnate galerije, i to Galeb, Galko, Odjeća, Kapko, Šešir, Pozamanterija-mtč te državna Agencija Alan, koja zastupa hrvatske proizvođače naoružanja i vojne opreme.

EUROPSKA PREMIJERA

Pažljivo promišljajući i određujući idealan datum za predstavljanje svojeg najnovijeg pištolja europskoj i svjetskoj javnosti, u karlovačkoj tvrtki HS Produkt zaključili su da će to biti na ovogodišnjem Milipolu. Tako su potvrdili važnost pariškog sajma i vlastitu pripadnost eliti koju događaj promiče. Otpriklike mjesec dana nakon premijere pištolja Hellcat na američkom tržištu, HS Produkt u Parizu ga je predstavio pod pojednostavnjениm imenom H11, pod kojim će ga prodavati na tržištima izvan SAD-a. Novo označavanje svih modela iz ponude HS Produkta dio je najnovije tržišne strategije stvaranja prepoznatljivosti i izvornosti brenda. Nastoji se naglasiti hrvatsko podrijetlo tvrtke te napraviti određena distinkcija od američkog tržišta, na kojem se proizvodi HS Produkta dominantno

Najnoviji pištolj
HS Producata - model
H11 u inačici s
ugradenim Red Dot
ciljnjkom premijerno
je prikazan europskoj
javnosti

način opremanja među američkim policajcima.

NE GUBI NA AKTUALNOSTI

Karlovačani su u Parizu predstavili i model SF19, kojim se natječu za službeni

pištolj Francuskih oružanih snaga, i trenutačno su u finalu s austrijskim Glockom. Putem međunarodnog natječaja Francuzi namjeravaju zamijeniti stare i dočarale modele pištolja MAC/MAS 50 i PAMAS-G1 (francuska ponešto izmijenjena inačica pištolja Beretta 92F), jedinstvenom i suvremenom konstrukcijom. Riječ je o poboljšanoj inačici pištolja XDM, no slobodno se može reći: o novom pištolju. Za razliku od prethodnika, SF19 potpuno je ambidekstralne konstrukcije, što znači da su sve operativne poluge dvostrane, odnosno prilagođen je za rukovanje dešnjacima i ljevacima. Mechanizam za okidanje također je poboljšan, a vizualna je razlika u izvedbi okidača, koji je ravan, u tzv. flat izvedbi. Dio modela SF19, kojim se HS Produkt plasirao u finale francuskog izbora, opremljen je i duljom cijevi prilagođenoj ugradnji prigušivača pucnja, odgovarajućim cilnjnicima za tu konfiguraciju te je u FDE (Flat Dark Earth) kombinaciji boje polimera i zaštitnog premaza metalnih dijelova. Osim premijernog predstavljanja modela H11 i

SF19, model kojim se HS Produkt natječe za službeni pištolj Francuskih oružanih snaga. Za razliku od modela XDM, u potpunosti je ambidekstralan

Hrvatska puška VHS-2 K s integriranim optičkim ciljnikom s crvenom točkom

SF19 s pripadajućim inačicama, HS Produkt izložio je uz pištolje HS9 G2, S7 i S5 i liniju jurišnih pušaka VHS-2, kojom je prošle godine također došao do finala izbora za novu pušku francuske vojske (izabran je Heckler & Kochov model 416F), te svoj bacač granata BG 40. Interes za VHS-2 pokazalo je nekoliko predstavnika stranih zemalja, što ukazuje na činjenicu da platforma i dalje ne gubi na aktualnosti.

DOZIRANJE NOVOSTI

Što se tiče naoružanja ostalih izlagачa, na ovogodišnjem sajmu načelno nije bio predstavljen niti jedan novitet koji bi iskočio iz već viđenih i tržištu ponuđenih modela oružja. Ono što se cijelo vrijeme sajma dominantno nametalo kao glavno pitanje među izlagачima i novinarima specijaliziranih publikacija jest neizvjesna situacija oko najnovijeg američkog programa razvoja i nabave lakog pješačkog naoružanja NGSW (*Next Generation Squad Weapon*). Očekivalo se da će tvrtke koje čine tri konzorija finalista na Milipolu predstaviti konkretne modele oružja (NGSW se u osnovi svodi na puške i puškostrojnice) i koncepte streljiva, no to se nije dogodilo. Prikazane su samo promotivne brošure i šture video prezentacije, koji nisu ponudile ništa konkretno osim viđenih uobičajenih marketinških sloganova i isticanja određenih prednosti pojedinačnih koncepata i ponuđenih rješenja. Osnovna je intencija NGSW-a

povećanje učinkovitosti i ubojitosti postojećeg streljačkog oružja uz istodobno smanjenje ukupne mase oružja i streljiva, te navodno rezanje troškova nabave i održavanja sustava opskrbe naoružanjem. Zadani ciljevi postigli bi se usvajanjem novog kalibra od 6,8 mm i njegove implementacije na nove platforme pješačkog naoružanja (opširnije v. tekst (*Ne)dostigna vizija*, HV 588). Na Berettinu štandu mogao se vidjeti koncept koji s tom tvrtkom razvija američki General Dynamics i nudi ga kao svoju platformu za NGSW. Projekt je označen kao RM277 i sastoji se od *bullpup* kinetičke platforme (puška i laka puškostrojnica na istoj platformi), te streljiva s čahurom od kompozitnog (polimernog) materijala. S obzirom na tradicionalnu nesklonost američkog vojnog vrha *bullpup* konstrukcijama oružja, iznenadujući je izbor takvog dizajna za potencijalnog pobjednika programa. U pokušaju dobivanja nekog možda opipljivog razloga zašto se išlo s takvim dizajnom, dobili smo klasične odgovore, koji u načelu opisuju općenite prednosti *bullpupa*. Dulja cijev na jednakoj ukupnoj duljini i samim tim povećanje početne brzine ispaljenog projektila uz potentniji barut metka trebali bi biti dobitna kombinacija. Dakako, to je sažeti zaključak, jer sve ostalo tek su promotivni sloganovi uz uvijek prisutno smanjenje ukupne mase kao jedan od osnovnih uvjeta. Nažalost, izloženo je oružje bila tek 3D printana

maketa projekta RM277, tako da se ništa konkretno nije moglo ni otkriti.

SITNE TAJNE

Slična je situacija vezana uz program NGSW bila i kod tvrtke Heckler & Koch. Taj njemački proizvođač u suradnji s američkim Textronom također sudjeluje na natječaju i njihov je zajednički projekt ujedno i najzanimljiviji. Za razliku od ostalih sudionika završnice NGSW-a, nude radikalno drukčiji pristup. Ideja i koncept najsličniji su starom H&K-ovu propalom projektu G11, puške na streljivo bez čahure. No, na Textronovu je projektu primijenjeno tzv. teleskopsko streljivo. Riječ je o metku u obliku valjka, gdje se projektil nalazi unutar plastičnog tijela metka obložen pogonskim sredstvom. S obzirom na radikalno drukčiji vanjski oblik samog metka, radikalno je drukčiji i strojni mehanizam kinetičke platforme. Iako smo se nadali da bi možda Heckler & Koch ipak mogao na svojem štandu prikazati oružje i pobliže objasniti sustav rada, to se nije dogodilo. Sasvim je očito da se u projekt polažu velike nade te će se sitne tajne ipak skriti od očiju javnosti. Pod tim mislimo na određene zanimljive stručne detalje, a ne na općenite značajke koje su odavno poznate. Inače, izložbeni prostor tvrtke Heckler & Koch nije sadržavao nikakve novine koje bi zaslužile isticanje. Bio je to klasičan nastup s već viđenom paletom oružja, u rasponu od pištolja do automatskog bacača granata.

SIGURAN POBJEDNIK?

Za razliku od dvaju spomenutih sudionika programa NGSW, Sig Sauer očito igra na sigurno. U tvrtki su sazvani, prepuni entuzijazma stečenog na krilima pobjede njihova pištolja P320 (pod oznakom M17 i M18), na natječaju za službeni pištolj američke vojske. Kako se očito vidi na mjestu pobjednika, Sig Sauer jedini u NGSW-u nastupa samostalno. Njihova je ideja opskrbljivati vojsku oružjem, streljivom, prigušivačima i ostalom dodatnom opremom iz jednog izvora. Osnovna je vizija Sigova projekta ispuniti zahtjeve za NGSW kroz tradici-

Nažalost, na Berettinu je štandu bila izložena samo maketa General Dynamicsova projekta RM277 izrađena 3D printanjem

Puškostrojnica MG-6.8 Sigov je predstavnik u projektu Next Generation Squad Weapon

STRELJAČKO NAORUŽANJE

onalno-suvremeni pristup: s jedne strane temelji se na konzervativnom dizajnu oružja i streljiva, a s druge implementira najnovije tehnologije i materijale. Sig je razvio hibridno streljivo, koje više-manje nije ništa drugo nego tradicionalni metak s dvodijelnom čahurom. Osnovna se razlika vidi u čeličnom ojačanju dna, odnosno donjem dijelu čahure metka. Takav pristup navodno omogućuje znatno smanjenje mase streljiva uz iznimno povećanje balističkog potencijala pojedinog metka od čak 60 posto (!!). Kinetička platforma kojom se ulazi u program trebala bi biti laka puškostrojnica MG-6.8, koja je i zaузimala istaknuto mjesto na Sigovu izložbenom prostoru. Kako je i vidljivo u dizajnu, Sig se nije oslonio na radikalna rješenja, nego nastoji pratiti ergonomiju puške M16/M4 (dizajn

Streljivo .338 Norma spojeno pripadajućim redenikom

Puška X95, inačica izraelskog Tavora u kalibru .300 BLK

SIG MG-338, teška strojnica u kalibru .338 Norma koju Sig Sauer nudi vojsci SAD-a

nije jednak). Korisnicima želi ponuditi poznatu platformu, koja neće zahtijevati novu prilagodbu i pristup obuci, nego bi se trebala vrlo brzo predati na uporabu vojnicima na terenu.

Agresivan pristup vojnom tržištu očit je na svakom dijelu Sigova izložbenog prostora, kojim dominira oružje vojne namjene. Uz spomenuti MG-6.8, istaknuta je i teška (promoviraju je kao srednju!!) puškostrojnica MG-338 napravljena za kalibr .338 Norma. Sig njom nastoji pokriti prostor teškog strojničkog oružja u rasponu kalibara od 7.62 x 51 do .50 BMG učinkovitog djelovanja do čak dvije tisuće metara. Kod jurišnih pušaka uočljiva je sve veća ponuda različitih modela u kalibru .300 BLK (.300 AAC Blackout). Stoga se na Sigovu štandu mogao vidjeti model MCX, koji je upravo u tom kalibru nedavno za potrebe

specijalnih vojnih postrojbi kupila Nizozemska. Kod Izraelaca zamijetili smo inačicu Tavora pod oznakom model X95 .300 BLK, a FN Herstal u tom kalibru nudi inačicu puške SCAR.

PRAVA NOVINA

Jedina prava novina među jurišnim puškama, ako se tako može nazvati s obzirom na to da je već prikazana na sajmovima, najnovija je izraelska jurišna puška Carmel, koju proizvodi koncern IWI. Puška je novina isključivo pojavom, a ne konstrukcijskim rješenjima. Riječ je o još jednoj puški klasičnog dizajna sa spremnikom ispred rukohvata, u kalibru 5,56 NATO, koja izvana izgleda kao mješavina svega i svačega pa tako možete zapaziti dizajnerske detalje Tavora, Berette ARX-190, belgijskog SCAR-a i američke M4.

MG - 338

SIGNIFICANT INCREASES IN LENGTH,
DRAMATIC REDUCTIONS IN WEIGHT,
IMPROVED ERGONOMICS AND

- 25% less weight than M240
- 2,000 Meter Effective Range
- M4 Level felt recoil
- Folding stock for increased maneuverability
- Multi-Caliber Conversion Capability

7,62x51mm
NATO

VP9, tзв. veterinarski pištolj švicarske tvrtke B&T s integralnim prigušivačem suvremena je inačica britanskog pištolja Welrod iz vremena Drugog svjetskog rata

Puška je potpuno ambidekstralna, sa spremnikom kapaciteta 30 metaka i ne nudi ništa novo što danas ne posjeduje svaka suvremena puška. Budući da se Izraelci opremanju inačicama Tavora, teško je povjerovati kako je ta puška namijenjena opremanju njihove vojske. Očito je riječ o proizvodu za strana tržista, a koliko će biti uspješan pokazat će vrijeme. Na području snajperskih pušaka tradicionalno dominiraju dobri stari igrači poput američkog Barretta, s anti-material snajperskim puškama uglavnom u kalibru .50 BMG, te finskog Sakoja, sa serijom pušaka TRG različitih kalibara. No, s ovogodišnjeg Milipola ipak bi trebalo izdvojiti talijanski Victrix Armaments (kao i Sako u vlasništvu je koncerna Beretta), i njegovu snajpersku pušku Scorpio kalibra .338 Lapua (puška se nudi

i u kalibrima .300 Winchester Magnum i .300 Norma Magnum). Posrijedi je iznimno kvalitetan snajper klasičnog dizajna s okretno-čepnim zatvaračem, namijenjen prije svega preciznim gađanjima na velikim udaljenostima. Predstavljena konfiguracija bila je namijenjena policijskim antiterorističkim postrojbama i opremljena Steinerovom optikom. Zatvarač puške iznimno je čvrst, s trima bradavicama za bravljjenje. Puška je opremljena podesivim dvostupanjskim okidačem, spremnikom od osam metaka (policijska inačica), bipodom, ručicom za nošenje i u svim smjerovima podesivim kundakom.

UTIŠANI PUCNJEVI

Od dodatne opreme za streljačko naoružanje valja istaknuti sve veću

Dio ponude B&T-ovih prigušivača. U sredini je vidljiv poprečni presjek jednog od prigušivača s pripadajućim komorama

ponudu prigušivača pucnja. Potražnja za njima u zadnje je vrijeme u golemom porastu i ne bazira se više dominantno na kratko vatreno oružje ili kratke strojnice, nego se traže i za oružje kalibra .50 (12,7 mm). Primjerice, spomenuti američki program NGSW navodi da je jedan od uvjeta koje novi oružni sustav mora zadovoljiti, a svaki od kandidata svojoj ponudi i priložiti, upravo prigušivač pucnja. Konkurenca i zahtjevi kupaca toliko su se proširili da se danas proizvođačima sve češće kao uvjet postavlja i briga za zdravlje operatera, odnosno krajnjeg korisnika prigušenog oružja. Pritom se ne misli isključivo na zaštitu od buke pucnja, nego na smanjenje razine povratnih plinova koji se kreću prema licu operatera. Koliko je konkurenčija žestoka vidljivo je upravo u sve većem isticanju tog čimbenika kao presudnog, dakako uz ispunjenje osnovnih uvjeta koje prigušivač mora ispuniti. Kao novost na području ističe se najnoviji prigušivač finske Ase Ultre nazvan DUAL762-BL. Predviđen za oružja kalibra 7,62 mm (x39 i x51), prigušivač odlikuje mala masa (570 grama), odlično skrivanje plamena, potpuna prilagođenost strojničkom režimu paljbe te od pet do dvadeset posto smanjen povrat barutnih plinova u smjeru strijelca.

Od ostalih proizvođača prigušivača, s definitivno najvećom ponudom različitih modela, izdvojio se etablirani švicarski B&T AG, koji nudi i nekoliko zanimljivih proizvoda druge namjene. Uz poznatu kratku strojnicu APC9K, kojom je na natječaju za novu kratku strojnicu američke vojske uspio pobijediti mnoge renomirane proizvođače, B&T ističe dva naizgled neugledna, no itekako zanimljiva proizvoda. Jedan je od njih pištolj B&T VP9. Izrađen po uzoru na Welrod, britanski potpuno prigušeni pištolj iz vremena Drugog svjetskog rata, u izvedbi B&T-a prvotno je zamišljen kao tzv. veterinarsko oružje, što je i vidljivo iz punog naziva Veterinary Pistol 9 mm. Danas može biti učinkovito oružje kojim bi sigurnosne službe, bez potrebe za širenjem dodatne panike među stanovništvom, u slučaju nužde tiho eliminirale prijetnju.

KONVERZIJA U KARABIN

Drugi je zanimljivi proizvod USW (Universal Service Weapon), platforma za pištolj koja se sastoji od tijela i sklopivog sanduka, a na prvi pogled uopće ne narušava uobičajenu siluetu pištolja. Tu zapravo nije posrijedi

STRELJAČKO NAORUŽANJE

oružje: samo ime sugerira da je riječ o dodatnoj opremi, tj. platformi koja pištolj u sekundi pretvara u oružje kojim je moguće pucati iz ramena. Prednost je te opreme povećanje preciznosti oružja do čak 75 posto, što je za pištolj i više nego impresivno. Naime, treba biti iskren i priznati da prosječan europski policajac nije dovoljno vješt u učinkovitoj uporabi pištolja, posebice na imalo većim udaljenostima. Nedostatak sredstava utjecao je na nedostatno kondicioniranje i samim tim limitirao učinkovitost u smislu pogađanja cilja pištoljem. USW platforma pomaže nadomjestiti taj nedostatak jer korisniku omogućuje bolju kontrolu i stabilizaciju pištolja. Druga je prednost pozitivniji utjecaj na javnost. Naime, mnogi gradonačelnici i gradske službe nevoljko prihvaćaju činjenicu da sigurnosne službe (prije svega policija), u javnosti hodaju s dugim cijevima, što smatraju neprihvatljivim civilnom društvu. Ipak, svi su svjesni opasnosti od terorističkih napada, a i nužnosti kompromisa, pa i industrija sve više traži rješenje koje bi zadovoljilo sve strane zainteresirane za sigurnost. USW nije nipošto prva platforma niti prva

Anti-dron puška tvrtke Apollo Shield izgledom je tipičan predstavnik te nove vrste oružja

Sajmovi i stručna događanja poput Milipola pomažu i u podizanju razine svijesti cjelokupnog društva o potrebi sveobuhvatne sigurnosti i zaštite

ideja kojom se pištolju daje uloga karabina. No, za razliku od drugih suvremenih platformi za pištolj, koje se vanjskim izgledom ne razlikuju od kratkih strojnica, USW ne narušava vanjske linije pištolja do te mjere da bi ga se moglo zamijeniti za kratku strojnicu. Platforma također omogućuje montažu optoelektroničkog ciljnika s crvenom točkom. Za početak iduće godine iz B&T-a najavljuju i USW platformu za hrvatski pištolj HS Produkt SF19.

ZNAČAJ MANIFESTACIJE

Ovaj je tekst koncentriran na streljačko naoružanje i opremu. No, Milipol pokriva sva područja zaštite države i općenito društva: od integracije različitih sustava, zaštite informacijskih i komunikacijskih sustava, analize i upravljanja različitim oblicima rizika, civilne zaštite, industrijske zaštite i rada u potencijalno opasnom i zagadrenom prostoru, forenzičke znanosti, antiterorizma i specijalnih snaga do klasičnih oblika poput sigurnosti u prometu, sigurnosti pomorskih i zračnih luka i mnogih drugih. Primjerice, s obzirom na aktualnost bespilotnih letjelica (dronova), cijeli

je segment Milipola bio posvećen upravo toj novoj problematiki, od pravne regulacije njihova korištenja do razvoja tzv. anti-dron pušaka. Velik prostor posvećen je robotici, odnosno različitim robotskim vozilima na daljinsko upravljanje, s osnovnom zadaćom zamjene čovjeka u radu u opasnem okolišu, sve u cilju povećanja opće sigurnosti. Sigurnosna situacija u Europi mijenja se i to ne nabolje. Kao nikad prije, veliki europski gradovi izloženi su najokrutnijim oblicima terorizma. Teško naoružane vojne i policijske ophodnje postale su pravilo, a ne iznimka. S druge pak strane, sve češće demonstracije, koje nerijetko prerastaju u ulične nemire i nasilje, neizbjegivo dovode do sve većeg korištenja specijalne anti-riot opreme. U skladu s tim, hrvatska tvrtka Šestan-Busch upravo je u Parizu predstavila svoj komplet anti-riot balističkog odjela namijenjena specijalnim policijskim postrojbama. Ukratko, sajmovi i stručna događanja poput Milipola, osim što privlače pozornost struke, pomažu i u podizanju razine svijesti cjelokupnog društva o potrebi sveobuhvatne sigurnosti i zaštite. ■

Marin MARUŠIĆ

RATNO ZRAKOPLOVSTVO

Foto: San Diego Air & Space Museum

Leteće topovnjače (II. dio)

SKUPA SPECIJALNOST

Iako su zbog veličine i brzine ranjivi, teško naoružani transportni avioni idealni su za borbu protiv pobunjeničkih skupina, unutarnje sigurnosne zadaće i izviđanje na prostranom geografskom području. Ipak, malo zrakoplovstava može si priuštiti uporabu takvih specijaliziranih letjelica

Još tijekom završne faze Vijetnamskog rata, dakle, zaključno s 1973. godinom, većina je topovnjača AC-130E (v. prvi dio teksta, Krugovi i kiša metaka, HV 592), modernizirana kroz projekt Pave Spectre II na novi standard. Ti su avioni dobili novu oznaku AC-130H. Najveće promjene uključivale su snažnije Allisonove (danas Rolls-Royce) turboelisne motore T56-A-15 od 4910 KS, koji su omogućili bolje

performanse. Herculesi su dobili i noviju avioniku te komunikacijsku opremu, a važan je dodatak bila i sposobnost dopune goriva u zraku, što je omogućilo praktički neograničen dolet. Do početka 1976. sve su se leteće topovnjače vratile iz jugoistočne Azije u SAD. Modernijih deset topovnjača AC-130H našlo se u sastavu 16. eskadrile specijalnih operacija u zrakoplovnoj bazi "Hurlburt Field" na Floridi, a starije letjelice

— ▲ —
Pogled na kabinu leteće topovnjače AC-130A s nadimkom "The First Lady" na fotografiji iz 1987. godine. S desne strane vide se cijevi rotirajućeg topa M-61A1 Vulcan 20 mm

dospjele su u pričuvni sastav unutar 711. eskadrile specijalnih operacija u bazi "Duke Field", također na Floridi. Osamdesetih je godina težište operacija letećih topovnjača AC-130 bila Srednja Amerika i Karibi. Tijekom američke operacije Urgent Fury 1983. godine i invazije na karipsku otočnu državu Grenadu, pokazat će se uspješnim u potpori prijateljskim postrojbama i neutralizaciji neprijateljskog protuzrakoplovног topniš-

**Desetocijevni lanser za navodene rakete Griffin na avionu KC-130J.
Sličan lanser uveden je i kod topovnjača AC-130W Stinger**

Foto: USAF

RATNO ZRAKOPLOVSTVO

tva na glavnom otočnom aerodromu "Point Salines". U invaziji na Panamu u operaciji Just Cause 1989. godine sudjelovalo je sedam topovnjača AC-130. Njihova bliska potpora pokazala se ključnom pri zauzimanju glavnih aerodroma i zgrade Zapovjedništva Panamskih obrambenih snaga zvanog La Comandancia.

NOVI JEZIVI

Devedesete godine donijele su angažman u operacijama Pustinjski štit i Pustinjska oluja, pokrenutim kako bi se obranile zaljevske zemlje i oslobođio Kuvajt. Među najznačajnijim djelovanjima letećih topovnjača bila su ona od 29. siječnja do 1. veljače 1991. tijekom bitke za gradić Khafji na granici Kuvajta i Saudijске Arapije, gdje su pružale potporu američkim marinama i ostalim postrojbama Koalicije, a zabilježen je i jedini gubitak AC-130 u tom ratu. Tijekom noćne misije posada AC-130H odlučila je produljiti djelovanje u borbenoj zoni iako se već bilo razdanilo. Vjerojatno je zato avion

Topovnjača AC-130U Spooky II prilikom izbacivanja mamaca. U vrijeme kad je razvijana, zahvaljujući primjenjenoj tehnologiji i ugrađenim sustavima, bila je jedan od najkompleksnijih zrakoplova na svijetu

pogođen lakom prijenosnom infracrveno vođenom raketom, pri čemu je u padu stradala cijelokupna posada od 14 članova. Međutim, još sredinom osamdesetih godina SAD je raspolagao s manje od dvadeset aktivnih topovnjača AC-130. Odlučeno je stoga nabaviti dodatnih 12 letećih topovnjača nove generacije. Kao i kod prethodnika, za osnovu je uzet transportni C-130 Hercules, a njegovu preinaku u topovnjaču trebala je obaviti tvrtka Rockwell Aircraft u pogonima kod Palmdalea u Kaliforniji. Projekt je počeo u srpnju 1987., kad je zbog širine posla i svih sustava koji su trebali biti ugrađeni postao jedan od najsloženijih zrakoplova na svijetu. Službena oznaka novog aviona bila je AC-130U, a dobio je nadimak Spooky (ili Spooky II) po prethodniku AC-47D. Nakon tri godine letnih testiranja, AC-130U prvi je put poletio 20. prosinca 1990. u ispitnom centru zrakoplovne baze "Edwards". Kroz iduću godinu prvi AC-130U Spooky obavio je 48 letova, s ukupno 165 sati leta, a prva isporuka Zapovjed-

ništvo specijalnih operacija ratnog zrakoplovstva uslijedila je 1. srpnja 1994. godine.

ŠTEDNJA NA STRELJIVU

Među rijetkim značajkama koje su ostale jednakne onima na prethodnoj inačici "H", bila je pogonska skupina od dvaju turboelisnih motora T56-A-15. Top Bofors kalibra 40 mm i haubica od 105 mm, koji su se nalazili na kraju trupa zrakoplova, također su zadržani. Ipak, AC-130U dobio je niz novih i sposobnijih sustava i senzora. To je uključivalo i radar AN/APG-180, izведен iz radara koji je već bio ugrađen kod višenamjenskog borbenog aviona F-15E Strike Eagle. Sposobnost preživljavanja povećana je ugradnjom prijamnika i signalizatora radarskog ozračivanja ALR-69 i sustava protumjera ALQ-172 tvrtke Rockwell, koji je uključivao razbacivače infracrvenih i radarskih mamaca. Po već tad starom običaju, postojeće oružje zamijenjeno je onim većeg kalibra i dometa. Taj su put prednja

Konfiguracija topničkog naoružanja od dvaju topova Bushmaster Mk44 kalibra 30 mm za koju je bilo planirano obuhvaćanje cijele flote aviona AC-130 nije se pokazala zadovoljavajućom

dva topa Vulcan M-61A1 zamjenjene novim pomičnim topom GAU-12 Equalizer, rotirajućim peterocijevnim oružjem kalibra 25 mm s učinkovitim dometom od 3500 metara. Dijelom je razvijen iz topa Avenger kalibra 30 mm ugrađenog u jurišne avione A-10 Thunderbolt II. Iako je top sposoban za dvostruko brže ispaljivanje, na zrakoplovu AC-130U brzina je ograničena na 1800 granata u minuti, i to zbog uštede na streljivu.

Sva tri topa: Equalizer kalibra 30 mm, Bofors kalibra 40 mm i haubicu kalibra 105 mm, kontrolira računalno koje je integrirano sa senzorima. Takav sustav omogućuje istodobno djelovanje dvama različitim oružjima po dvama ciljevima međusobno udaljenim dva kilometra. Smanjenjem broja topova omogućeno je i smanjenje broja članova posade na 13 ljudi. Velika novost i prednost u odnosu na prethodnu, pa čak i u odnosu na sve prethodne leteće topovnjače, bila je kabina i trup pod tlakom. To je avionima omogućilo da tijekom misija provode

više vremena na većim visinama, pri čemu je smanjena potrošnja goriva, a povećan dolet.

Američko ratno zrakoplovstvo odlučilo je bilo 2003. godine, kako bi se broj topovnjača dodatno povećao – i to na više od 25 – nabititi nove četiri. Dobile su oznaku AC-130U+4, a bile su posebne po novom naoružanju. Uklonjeno je standardno naoružanje tadašnjih topovnjača, a umjesto topova i haubica ugrađena su dva topa Bushmaster Mk44 30 mm, koja su poslije dobila oznaku GAU-23. Očekivalo se da će ugradnja tih topova donijeti više prednosti, kao što je manja potreba za održavanjem, veća preciznost i manja masa. No, u praksi se pokazalo da nisu bili dovoljno precizni pa se odustalo od planiranog naoružavanja ostatka flote.

ZADNJA GENERACIJA

Početkom tisućljeća pokrenut je program razvoja novog Herculesa serije "J", no njegovo kašnjenje dovelo je do nedovoljne brojnosti tog tipa aviona

u USAF-u. To se osjećalo i u floti zrakoplova namijenjenih posebnim i specijalnim operacijama pa je zrakoplovstvo odlučilo 12 letjelica C-130H modifcirati u inačicu za posebne namjene. Avion je trebao dobiti oznaku MC-130W, a za modifikaciju je bio zadužen L3, Boeing i Lockheed. Iako je za te zrakoplove planirano da budu spremni za ulogu leteće topovnjače tek usputno, to se s vremenom promijenilo. Nakon nekoliko godina projekta odlučeno je da im to bude glavna zadaća. Usporedno s tim, promijenjena je i oznaka aviona u AC-130W, a dodan je i nadimak *Stinger II*. Naoružanje se sastojalo od topa GAU-23/A kod prednjeg dijela te haubice 105 mm kod stražnjeg dijela zrakoplova. Novost je bila ugradnja lansera na stražnjoj rampi, iz kojeg se moglo lansirati do deset navođenih raketa zrak-zemlja AGM-176 Griffin ili GBU-44 Viper Strike. Dodatno naoružanje većeg dometa omogućeno je dodavanjem nosača BRU-61 ispod svakog krila. Svaki od njih sposoban je nositi po četiri vođene rakete Hellfire ili po četiri GPS vođene bombe GBU-39 (Small Diameter Bomb). Ugrađeni su i novi elektrooptički FLIR senzori AN/AAQ-38, od kojih se jedan nalazi ispod nosa zrakoplova, a drugi na lijevoj donjoj strani trupa. Više je sustava s aviona Stinger II uključeno i u najnoviji tip USAF-ove leteće topovnjače pod oznakom AC-130J i s nadimkom *Ghostrider*. Prvi let taj je avion obavio 31. siječnja 2014. godine. Kao i kod prethodnika, za osnovu je uzeta inačica *Herakla* za posebne namjene, u tom slučaju njezina najnovija inačica MC-130 Combat Sha-

RATNO ZRAKOPLOVSTVO

Glavno su naoružanje Fantasmi dvije rotirajuće strojnica GAU-19 kalibra 12,7 mm

dow II. Uz top od 30 mm, haubici od 105 mm, sposobnost nošenja laserski vođenih raketa i GPS vođenih bombi većeg dometa, u planu je čak i ugradnja snažnog taktičkog lasera. Inicijalna operativna sposobnost AC-130J postignuta je u rujnu 2017., a očekuje se da će puna operativna sposobnost biti dostignuta 2023. i da će biti isporučeno više od trideset aviona. Na taj način dostojno će se zamjeniti topovnjače AC-130U Spooky II, koje su sredinom 2019. godine obavile svoje zadnje borbene misije te otišle u mirovinu. Djelujući operativno od 1995., podnijele su velik teret u brojnim operacijama iznad Afrike, Afganistana i Iraka.

LOGIČAN IZBOR

Jedno od rijetkih ratnih zrakoplovnih stava koje ima višegodišnje iskušnje s letećim topovnjačama, a koristi ih i danas, jest kolumbijsko (Fuerza Aérea Colombiana – FAC). Osamdesetih godina kolumbijska je vlada bila u velikim sukobima s ljevičarskim gerilskim skupinama, kao i naoružanim i organiziranim pripadnicima narkokartela. U akcijama protiv njih pokazala se potreba za zrakoplovnom potporom vojnim i policijskim kopnenim snagama. Uočene su velike sličnosti s USAF-ovim operacijama u jugoistočnoj Aziji: velik prostor, konfiguracija terena, vegetacija i tip neprijateljskih formacija. Logičan izbor aviona za paljbenu potporu stigao je sam po sebi. Naime, još u drugoj polovini četrdesetih godina Kolumbija je nabavila oko 60 transportnih aviona C-47 Skytrain, od kojih je najveći broj s vremenom završio u floti SATENA-e, državnog civilnog avioprijevoznika.

Kolumbijske zračne topovnjače AC-47T Fantasma nakon sedam desetljeća i dalje su u dobrom stanju. Na fotografiji se jasno vide novi turboeljni motori i FLIR kugla ispod nosa aviona

Topovnjače AC-235 stavljenе su na prodaju nakon kratke uporabe u Kraljevskom jordanskom ratnom zrakoplovstvu

Kako je u SAD-u taj avion bio osnova za leteću topovnjaču AC-47 Spooky (v. prvi dio teksta), FAC je odlučio da će, unatoč visokoj dobi, biti sasvim dobar u toj ulozi. Prvih nekoliko C-47 upućeno je 1987. u SAD zbog modifikacije. Glavno naoružanje sastojalo se od triju strojnica Browning kalibra 12,7 mm. Uskoro će se ti zrakoplovi naći u borbenim operacijama u Kolumbiji i dobiti nadimak *Fantasma*

(sablast), te se pokazati iznimno uspješni. FAC je bio zadovoljan velikom letnom izdržljivosti, a avioni su potrebnu potporu mogli pružati više sati. S druge strane, slabom su se točkom pokazali tad već dosta stari zvjezdasti klipni Pratt & Whitneyevi motori R-1830 Twin Wasp, koji su sve češće otkazivali. S vremenom je FAC pokušao nabaviti zamjenu, američke topovnjače AC-130H Spectre,

Foto: Fuerza Aérea Colombiana

Foto: Leonardo

Na osnovi transportnog C-27J Spartana, talijanski Leonardo nudi avion za posebne namjene MC-27J, na čija se lijeva vrata lako može ugraditi top 30 mm

EUROPSKI PREDSTAVNICI

Predstavnik letećih topovnjača europskih proizvođača je MC-27J talijanske tvrtke Leonardo. Lako nije dizajniran posebno za tu ulogu, višenamjenski transportni C-27J Spartan lako se za nju može prenamjeniti. Kod vrata s lijeve i stražnje strane zrakoplova može se instalirati postolje s topom GAU-23 kalibra 30 mm, jednom od inačica topa Bushmaster kakav se koristi i kod topovnjača Stinger II i Ghostrider. Nadalje, sudeći po najavama koje je prenijela državna novinska agencija TASS, postoji mogućnost da se i Rusija pridruži zemljama čija ratna zrakoplovstva posjeduju leteće topovnjače. Informacija je došla iz više izvora tijekom dvaju sajmova vojne opreme, održanih u Minsku i Moskvi sredinom ove godine. Navodno bi za osnovu poslužio stari i provjereni transportni avion Antonov An-12, nekad zvan i Hercules Istočnog bloka, a glavno naoružanje sastojalo bi se od dvaju automatskih topova 57 mm novije proizvodnje. Slični su topovi ne tako davno predstavljeni i kao moguće novo glavno oružje borbenih vozila pješaštva BMP-3. Topovi nose oznaku AU-220, proizvodi ih Istraživački institut Burevjesnik, a imaju brzinu paljbe od 80 granata u minuti.

Foto: CRB Burevjesnik

Automatski top AU-220 kalibra 57 mm na borbenom vozilu pješaštva BMP-3. Dva slična topa mogla bi biti ugrađena i na moguću buduću rusku leteću topovnjaču

Foto: Ministry of Defence of the Russian Federation

Antonov An-12 ruskog zrakoplovstva u letu iznad Kamčatke. Najavljenja je mogućnost konfiguriranja nekih od njih u topovnjaču

ali neuspješno. Odlučeno je zato po stojeće sablasti modernizirati i 1993. godine opet su poslane u SAD.

DESETLJEĆA UPORABE

U sklopu ugovora vrijednog oko 40 milijuna tadašnjih dolara, zrakoplovi AC-47 upućeni su u SAD, gdje ih je modernizirala tvrtka Basler Turbo Conversions iz Wisconsina. Najveća promjena bila je zamjena klipnih motora Twin Wasp modernim, poузdanim i provjerениm turboelisnim motorima PT6A-67R tvrtke Pratt & Whitney Canada, koji su pokretali i nove peterokrake aluminijiske propelere. Ostale promjene uključivale su produljen trup, ojačanje krila, izmijenjene vrhove krila i bolji sustav opskrbe goriva, s dodatnih 3000 litara. Poboljšana je i paleta naoružanja. Strojnici Browning zamijenjene su rotirajućom strojnicom GAU-19 kalibra 12,7 mm tvrtke General Dynamics, sa sposobnosti ispaljivanja 2000 metaka u minuti. Na nekim avionima mogao se primije-

titi i dodatni top GIAT M621 kalibra 20 mm ili top DEFA 30 mm, preuzeti od umirovljenih višenamjenskih borbenih aviona Mirage V. Zahvaljujući ugradnji FLIR sustava Star SAFIRE ispod nosa aviona, znatno je poboljšana sposobnost djelovanja u noćnim uvjetima. Nakon toga, 1997. godine, noćno djelovanje postat će još učinkovitije zahvaljujući nabavi naočala za noćno gledanje, koje po standardu nose oba pilota. Modernizirani avion dobio je oznaku AC-47T, a posada broji sedam članova. Uz dva pilota, tu je inženjer, taktički časnik koji upravlja FLIR senzorom i tri operatera koja opslužuju strojnicu GAU-19. Koliko su Kolumbijci ti avioni važni i koliko FAC na njih računa, govori i činjenica da se i danas kontinuirano moderniziraju i nadograđuju novim sustavima. Početkom tisućljeća opremljeni su FLIR sustavom novije generacije BRITE Star, satelitskom komunikacijom, GPS-om, novim navigacijskim sustavom, a ugrađeni su i bacači

RATNO ZRAKOPLOVSTVO

infracrvenih mamaca. U trenažni proces za pilote Fantasmi uvedeni su 2016. godine u Kolumbiji dizajnirani te proizvedeni zemaljski simulatori. Devet Fantasmi koje su ušle u flotu kolumbijskog zrakoplovstva ostvarilo je više od 20 000 borbenih misija, što je izvanredan rezultat za avione proizvedene između 1942. i 1944. godine.

U KRALJEVSKOM BIROU

Leteće topovnjače još uvijek ima Kraljevsko jordansko ratno zrakoplovstvo. Riječ je o avionu AC-235, koji je razvila tvrtka Orbital ATK (danas Northrop Grumman Innovation Systems) i jordanski Biro za dizajn i razvoj Kralj Abdullah II. Kad temelj poslužio je izvorno transportni, široko rasprostranjen španjolsko-indonezijski avion CASA/IPTN CN-235. Naručeni su 2011., a prvi modificirani poletio je u jesen 2013. godine. Većina testnih letova obavljenja je s aerodroma "Meacham Field" u Teksusu, a prvi su put javno predstavljeni na aerodromu "Marka" blizu jordanskog glavnog grada Ammana u sklopu izložbe SOFEX 2014. Topničko naoružanje topovnjače sastoji se od inačice lakog topa M230LF kalibra 30 mm. Oružje je slično onom kojim je naoružan helikopter AH-64 Apache, ali s duljom cijevi, a tim i većom brzinom ispaljivanja. Top je smješten s lijeve strane zrakoplova i pokretljiv, što omogućuje bolje ciljanje i gađanje pri napadu u lijevom zaokretu, tj. lijevoj orbiti oko cilja.

U zadnjih pedeset godina leteće su topovnjače posjedovala ili koristila ratna zrakoplovstva desetak zemalja

Moguća je i ugradnja konstrukcije s četirima podvjesnim točkama na kojima bi se nosilo dodatno naoružanje, primjerice, kombinacija četiriju vođenih raketa AGM-114M/K Hellfire i dvaju lansera nevođenih raketa 70 mm. Za ispaljivanje iz tih lansera predviđeno je i američko pametno streljivo APKWS (*Advanced Precision on Kill Weapon System*). Kraljevsko jordansko ratno zrakoplovstvo prvi je njegov inozemni korisnik.

AC-235 opremljen je različitim senzorima i elektroničkom opremom. Za traženje i otkrivanje ciljeva na raspolaganju je laki pretraživački radar I-Master tvrtke Thales, koji se nalazi ispod trupa, s desne strane. S lijeve je strane kugla, tj. elektrooptička jedinica MX-15D koju proizvodi tvrtka Wescam L3, a koja omogućuje motrenje u dnevnim i noćnim uvjetima. Unutar jedinice nalazi se laserski daljinac i obilježivač ciljeva spregnut s elektrooptičkim senzorima. Među senzorima za samoobranu istaknut je sustav AAR-47, koji upozorava na prisutnost PZO raketa u napadu: otkriva ih u ultraljubičastom pojasu elektromagnetskog spektra. U tom se slučaju aktiviraju infracrveni mamci ili se angažiraju usmjerene infracrvene protumjere. Jordanske leteće topovnjače letjele su u sastavu Jordanskog zapovjedništva za specijalne operacije (*Jordanian Special Operations Command – JSOC*), i navodno su bile angažirane u operacijama uz granicu sa Sirijom i u sukobu u Jemenu. Usprkos tomu, izgleda da su dani jordanskih topovnjača odbrojeni nakon samo nekoliko godina uporabe. Naime, krajem prošle godi-

ne AC-235 uz još neke letjelice javno su ponuđeni na prodaju. Vjerojatan je razlog takve odluke jordanskog zrakoplovstva racionalizacija flote zrakoplova i smanjivanje operativnih troškova.

DVA ISKUSNA ZRAKOPLOVSTA

Leteće topovnjače i sposobnost postojane paljbe po cilju oko kojeg kruže održale su se od Vijetnamskog rata pa sve do danas. Budući da su ranjivi zbog veličine i brzine, borbeni avioni te vrste zahtijevaju zračni prostor relativno siguran od neprijateljske protuzračne obrane. No, mane nadoknađuju prednosti, a to su pružanje kontinuirane vatrene potpore te mogućnost dugog zadržavanja u području borbenih djelovanja. Danas su takvi avioni idealni za borbu protiv pobunjeničkih skupina, unutarnje sigurnosne zadaće i izviđanje na prostranom geografskom području. Tijekom desetljeća njihovo streljačko i topničko naoružanje postajalo je sve snažnije kako bi se povećala udaljenost s koje mogu uspješno djelovati po cilju. U najnovije doba to je dovelo i do naoružavanja vođenim raketama i bombama i ta im je sposobnost dodatno povećana. U zadnjih pedeset godina leteće su topovnjače posjedovala ili koristila ratna zrakoplovstva desetak zemalja – od Salvadoru, Indonezije, Tajlanda, Kampućije/Kambodže, Dominikanske Republike, Jordana i Južne Afrike. Međutim, samo se dva mogu pohvaliti duljom operativnom uporabom: američko i kolumbijsko. Ipak, uporaba takvih zrakoplova izgleda sigurna za barem još koje desetljeće, a hoće li se krug korisnika povećati stvar je financija. Malo država može si priuštiti uporabu takvih izrazito specijaliziranih borbenih zrakoplova. ■

Rijedak kadar leteće topovnjače dvaju ratnih zrakoplovstava snimljen 5. svibnja 2015. u jordanskoj Kraljevskoj zrakoplovnoj bazi "Princ Hashim": u prvom je planu američki AC-130W, a u drugom dva jordanska AC-235

POVIJEŠT VOJNIH ODORA

(I. DIO)

Fragment s tzv. Stele strvinara. Datira oko 2450. pr. Kr., a potječe iz sumerskog grada Lagaša. Prikazuje vojnike u falangi, koji imaju jednake kacige, suknje i kopljja, a prvi zdesna nosi tipičan vuneni ogrtač

VEĆ U STAROM VIJEKU, U NAJRANIJIM RAZDOBLJIMA USTROJAVANJA ORUŽANIH SNAGA, UOČENA JE POTREBA ZA JEDINSTVENIM ODIJEVANJEM NJIHOVIH PRIPADNIKA

U BOJ BEZ OKLOPA

Nastankom država kao najvišeg oblika organiziranja društvene zajednice počinje i razvoj vojski, specijaliziranih državnih organizacija namijenjenih vođenju oružane borbe u ratnim djelovanjima. Razvoj robovlasničkog društva i potrebe vođenja dugotrajnih osvajačkih ratova uvjetovali su pojavu stajaćih vojski, manje ili više najamničkog karaktera. U takvim okolnostima, već od najranijih razdoblja ustrojavanja oružanih snaga, javlja se potreba za jedinstvenim odijevanjem i jedinstvenom osobnom opremom njihovih pripadnika. Prijе svega, proistekla je iz posebne društvene uloge vojske i samim tim nužnosti izdvajanja njezinih pripadnika od ostalih

društvenih slojeva već na prvi pogled. Takvo je odijevanje pripadnicima oružanih snaga osiguravalo i odgovarajuću razinu društvenog autoriteta i poštovanja.

ROD I PLEME

Zahvaljujući jedinstvenom odijevanju vojnika, u jeku bitke na prvi su se pogled mogli razlikovati svoji od neprijatelja. To je bilo posebno važno vojskovođama, koji su morali pratiti tijek bitke i brzo donositi odluke o promjenama taktike, težištu borbenih djelovanja i slično. Uočena je i potreba raspoznavanja časnika i dočasnika od običnih vojnika, kao i jasno isticanje njihove hijerarhijske stratifikacije. Časnici su imali

drukčiju (obično znatno bogatiju), odjeću od dočasnika i vojnika pa su ih podređeni mogli lako uočiti i pratiti tijekom bitke. Časnici su se međusobno razlikovali po odjeći pa su, u skladu s višim položajem, bili bogatije odjeveni i opremljeni. Takvo je odijevanje imalo i društveni značaj. Naime, časnici imaju i formalnu i stvarnu vlast u oružanim snagama, dok vojnički sastav, iako najmasovniji, nema stvarnu moć.

Izdvajanje zapovjednog sastava od ostalih ratnika uočljivo je još prije ustrojavanja oružanih snaga u pravom smislu riječi – u predetatističkom razdoblju rodovskih (gentilnih) i plemenskih zajednica. Tadašnja vojna organizacija uglavnom počiva na spontanom

PODLISTAK

okupljanju ratnika pod vodstvom plemenskog ili rodovskog vođe u slučaju neposredne ratne opasnosti, pri čemu se rodovsko uredjenje vjerno odražava i na bojištu.

RAZGOVOR S PRECIMA

Rod (*gens*) nekadašnja je temeljna društvena, kao i vojna zajednica. Viši stupanj bilo je bratstvo (ako je postojalo), te pleme. U višoj fazi društvenog razvoja stvaraju se plemenski savezi, primarno u svrhu ratovanja, a znatno rjeđe u drugim okolnostima. Rodovski i plemenski poglavari obično su bili i vojni vođe u slučaju ratne opasnosti, osim ako to nisu više mogli biti zbog starije životne dobi ili nekog tjelesnog nedostatka. Rodovski vojni vođe više su birani po tjelesnoj snazi i kondiciji te po osobnoj hrabrosti nego po drugim kvalitetama. Oni su u prvom redu bili borci koji su ljude vodili vlastitim primjerom. Upravo zbog toga morali su objema strana biti jasno vidljivi i uočljivi tijekom bitke. Suborcima su trebali biti primjer ratničke hrabrosti i autoriteta, a neprijateljskoj su strani već svojom pojavom trebali ulijevati strah i nesigurnost. Pritom je autoritet ratnog vođe izgrađivan, osim na osobnoj i formalnoj razini, samom snagom položaja koji je obnašao. Rodovski i plemenski poglavari nosili su stoga odjeću i oznake koje nisu smjeli nositi drugi članovi roda i plemena, a koje su već na prvi pogled odavale dostojanstvo i istaknutost njihova položaja. Ovisno o snazi autoriteta, u pojedinim slučajevima dovoljno bilo da se poglavari samo pojave na nekom dominantnom položaju tijekom bitke da bi se

Slika na drvu prikazuje faraona Tutankamona kako na čelu vojske tijekom bitke uništava

Foto: Wikimedia Commons/CC BY 2.0

Prikaz ratnika čiji izgled odgovara besmrtnicima pronađen u palači Darija I. u Suzi

njezin rezultat okrenuo u korist njihovih ratnika. Zanimljiv je slučaj indijanskog ratnog poglavice Bika Koji Sjedi (oko 1831. – 1890.), koji nije ni sudjelovao u Bitki kod Little Bighorna 1876. godine, u kojoj je poražena konjanička pukovnija američke vojske pod zapovijedanjem generala Georgea Armstronga Custer-a (1839. – 1876.), nego je sjedio u indijanskom kampu i komunicirao s duhovima predaka. Već samo to saznanje bilo je njegovim ratnicima dovoljan poticaj za iznimno visok borbeni moral.

NEPOZNATA BOJA

Podaci o prvim organiziranim vojnim postrojbama potječu iz Mezopotamije. Sumerski su gradovi države u III. tisućljeću pr. Kr. međusobno često ratovali, zbog čega su razvili prilično snažne oružane snage. Osnovno su naoružanje činila kopinja i bojne sjejkire te metalni bodeži i noževi. Borili su se u zbijenim postrojima, dobro zaštićeni velikim kožnatim štitovima i karakterističnim kacigama. Prema sačuvanim izvorima, sumerski ratnici nosili su sukњe od ovčjeg runa i jednostavne vunene ogrtače, a na poje-

neprijatelje. Faraon na glavi nosi ratnu krunu (kepreš). Mnogi su likovi na slici jednako odjeveni

dinim reljefnim prikazima mogu se vidjeti i kabanicama s kapuljačama, slične pastirskim, na kojima su ušivene metalne pločice, vjerojatno s ciljem dodatne zaštite. Budući da postoji razmjerno malo artefakata iz tog razdoblja, nije poznato kako su se razlikovali sumerski ratnici iz pojedinih gradova država koji su međusobno često ratovali. Ne zna se je li možda bila riječ o različitim bojama odjeće, ukrasima na štitovima i slično.

U III. tisućljeću pr. Kr. na povijesnu pozornicu stupa Egipat, organizirana kraljevina s potpunom državnom administracijom. To je jedina drevna država (možda su iznimka pojedini grčki polisi, no tek djelomice), čiji je razvojni kontinuitet moguće pratiti iz primordialnog u antičko razdoblje. Oklope egipatski vojnici uglavnom nisu nosili, a laneni ili kožnatni prsnici s prišivenim metalnim, drvenim ili koštanim pločicama mogli su si dopustiti samo plemići i visoki vojskovođe. Vojnici koji su bili naoružani za blisku borbu imali su velik kožnati štit na drvenom okviru, katkad ojačan brončanim okovom. U borbi su egipatski ratnici nosili samo pojaz oko bedara, a u razdoblju Nove države (XVI. – VII. st. pr. Kr.) i kasnog razdoblja (VII. – V. st. pr. Kr.) i karakterističan sročili štitnik na donjem dijelu trbuha i između bedara. No, prepoznatljiv dio odore bio je prugasti rubac koji

su nosili na glavi, a čija je osnovna zadaća bila zaštita od sunca.

PLAVA KRUNA FARONA

Prema pronađenim artefaktima, faraon se uvelike razlikovao od svojih ratnika kojima je bio vrhovni zapovjednik i redovito ih osobno vodio u pohode. Kako su vladari trebali biti istaknuti među ratnicima i psihološki djelovati na protivnika, njihova je ratnička oprema imala više reprezentativnu nego zaštitnu ulogu. Naravno, faraon je nosio skupocjen oklop. Obično se sastojao od kožnatog prsluka ojačanog pločicama od različitih metala i poslaganih u obliku ribljih ljuški. Preko tog prsluka navlačila su se dva remena sa zlatnim pločicama te kružno žičano ojačanje vrata i ramena. Bio je nadaleko uočljiv na borbenim dvokolicama, no možda još i uočljiviji po svojoj ratnoj kruni (kepreš) karakterističnog oblika i intenzivno plave boje. Za njih se zna zato što su prikazane na slikovnim artefaktima i opisane u hijeroglifima, no sačuvani dijelovi ne postoje. Stoga je do danas ostalo nepoznato od kojih su materijala bile izrađene i otkud takva intenzivna sjajna plava boja. Prvi dokazi o postojanju kepreša datiraju iz razdoblja Srednje države, odnosno iz kratke vladavine faraona Neferhotepa III. (1629. – 1628. pr. Kr.), dok se kod prvog vladara Nove države Amasisa I. (vladao oko 1549. – 1524. pr. Kr.), percipira isklju-

čivo kao ratna kruna. Tijekom cijelog razdoblja XVIII. dinastije kepreš je ratni simbol faraona, koji nosi isključivo tijekom ratnih kampanja i slavlja nakon uspješno provedene kampanje ili pojedine bitke.

Jedinstveno odijevanje bilo je obilježe i staroperzijskih elitnih postrojbi, *besmrtnika*. Tako su nazvani jer je postrojba stalno bila popunjena na brojno stanje od deset tisuća pripadnika, aako bi je tko napustio zbog bolesti, starosti ili drugih razloga, na njegovo je mjesto odmah postavljan novi vojnik. Oni su činili stratešku pričuvu kojom je zapovjedao car i angažirao ih isključivo po svojem nahodenju. Prema sačuvanim artefaktima iz razdoblja Perzijskog Carstva, posebno po obojenom reljefnom prikazu iz razdoblja vladavine Darija I. (522. – 486. pr. Kr.), jasno je da su *besmrtnici* odjeveni jednakim, u slikovitu i nadaleko prepoznatljivu odjeću, odnosno tuniku karakterističnog uzorka. Po svemu sudeći, bili su dužni nositi bradu i kosu koje su uređivane na poseban način kako bi bili što sličniji. Časnici su se od običnih *besmrtnika* razlikovali samo po temeljnoj boji tunike, dok su svi ostali detalji bili jednaki, uključujući i oružje koje su koristili. U starom vijeku to su prva relevantna svjedočanstva o jedinstvenom odijevanju cijelih vojnih postrojbi, dok su kod ostalih naroda razlike među pojedinim ratnicima bile znatno veće, a pogotovo kod grčkih polisa. ■

CRTICE IZ HRVATSKE POVIJESTI

PROSINACKE ŽRTVE

NARODNO VIJEĆE SHS-a ODLUČILO JE BILO ORGANIZIRATI U ZAGREBU PROSLAVU POVODOM UJEDINJENJA S KRALJEVINOM SRBIJOM. MEĐUTIM, TIJEKOM PROSLAVE NA ULICAMA SE FORMIRALA POVORKA GRAĐANA NEZADOVOLJNIH UJEDINJENJEM. KAD SU PROSVJEDNICI STIGLI NA GLAVNI ZAGREBAČKI TRG, USLIJEDILO JE KRVOPROLIĆE

Hrvatska se završetkom Prvog svjetskog rata i raspadom Austro-Ugarske našla na novoj povijesnoj prekretnici. Samozvano Narodno vijeće objavilo je 19. listopada 1918. godine Deklaraciju kojom je pokrenulo postupak osamostaljenja jugoistočnih krajeva Monarhije i ujedinjenja u državu južnih Slavena. Preuzevši svu vlast, Vijeće je praktički utemeljilo Državu Slovenaca, Hrvata i Srba. Međutim, već 1. prosinca 1918. prihvatiло je ujedinjenje te države s Kraljevinom Srbijom. Već nekoliko dana nakon ujedinjenja bilo je jasno da su težnje o jedinstvu, jednakopravnosti i slozi južnoslavenskih naroda bile samo iluzija.

PAROLE POTPORE

Kulminacija nezadovoljstva zbog ujedinjenja dogodila se 5. prosinca 1918. u Zagrebu. Tog je dana Narodno vijeće SHS-a odlučilo organizirati proslavu povodom ujedinjenja. Cilj je bio stvoriti u javnosti sliku kako svi Hrvati podržavaju novu državu i kralja Petra I. Karađorđevića (1844. – 1921.). Središnji dio proslave održavao se na Trgu bana Jelačića, a u zagrebačkoj katedrali služena je misa. Sastavni dio proslave činile su i dosta uvredljive parole protiv svih protivnika nove države, što je izazvalo još veće ogorčenje dijela naroda. Ubrzo se pod vodstvom pripadnika 25. domobranske pješačke pukovnije i 53. domobranske pukovnije, koje su bile dio austrougarske vojske, formirala povorka nezadovoljnih građana.

**Spomen-ploča
žrtvama dviju
domobranih
pukovnija postavljena
na zgradu na uglu
Trga bana Jelačića i
Jurisiceve ulice**

Prosvjedujući su krenuli prema Trgu bana Jelačića, pritom uzvikujući parole potpore hrvatskoj republici, Stjepanu Radiću i boljševičkoj revoluciji. Velik broj pripadnika domobranih pukovnija bio je naoružan, što će se poslije pokazati otegottom okolnosti za prosvjednike. Na putu do glavnog zagrebačkog trga, u Frankopanskoj ulici prosvjednicima se usprotivio odjel mornara, koje su domobrani uspjeli rastjerati pucnjevima u zrak. Nakon što je saznao da prosvjednici idu prema središtu grada, tadašnji šef zagrebačke policije Budislav Grga Andelinović (1886. – 1946.), zapovjedio je postavljanje triju strojnica tipa Schwarzlose u zgrade na Trgu. Kad su prosvjednici stigli na već ispräžnjen Trg, uslijedilo je krvoproljeće.

REPRESIVNE MJERE

Prema izjavama pojedinih svjedoka, oružani sukob počeo je u 15:15 na Trgu bana Jelačića, kad su naoružane vladine snage (sokolaši i drugi dragovoljci, pristaše Narodnog vijeća), otvorile vatru na pripadnike domobranih pukovnija. Premda su uzvratili na vatru, domobrani na otvorenom prostoru

**TRG
BANA JOSIPA
JELAČIĆA**

11

TRG BANA JELAČIĆA

**U SPOMEN
PROSINAČKIM ŽRTVAMA
5. XII. 1918.**

**VOJNICI SLAVNE 25. I 53.
DOMOBRANSKE PUKOVNIJE
ODREĐUJUĆI SE JAVNO ZA
SAMOSTALNU REPUBLIKU HRVATSKU
UBIJENI SU STROJNICAMA S OVE
ZGRADE
VJEĆNA IM SLAVA I HVALA !**

**HRVATSKI DOMOBRAN
UDRUGA RATNIH VETERANA ZAGREB
2003.**

Josip BULJAN; foto: Domagoj VLADOVIĆ

nisu imali šansu protiv dobro pozicioniranih protivnika. Smrtno je stradalo 15 osoba, a više od 20 je ranjeno. Većina stradalih bili su domobrani. Ubrzo je na Trgu zavladao opći mtež, a nekolicina prosvjednika dala se u panican bijeg. Ostatak je požurio pomoći ranjenicima, od kojih je za neke već bilo prekasno. Kako bi se događaj što prije zataškao te spriječilo ogorčenje i negodovanje građana, na mjesto krvoprolića brzo su pristigle jake i brojne vladine snage, sastavljenе od pješaštva i konjaništva. Uvedeno je pravo izvanredno stanje pa je tako lokalima ograničeno radno vrijeme, zabranjena su sva javna okupljanja i oglašavanja, a svatko tko bi se usprotivio novom režimu i kraljevskoj dinastiji bio je uhićen. Još uoči proslave ujedinjenja ukinut je pravaški dnevnik "Hrvatska", dok ostale novine i glasila, pod prijetnjom gašenja, nisu smjeli pisati o navedenom događaju. Slijedilo je uhićenje velikog broja domobrana, od kojih su 23 glavne vođe prosvjeda osuđeni na kazne od jedne do deset godina zatvora.

IZRAZ NACIONALNIH TEŽNJI

Događaji 5. prosinca 1918. bili su prvi ozbiljan prosvjed protiv nove državne tvorevine i jasan pokazatelj na koji će se način režimske vlasti u budućnosti obračunavati s političkim neistomišljenicima. Nekoliko godina poslije krvavih događaja i sam je Andželinović u Beogradu priznao da je zapovjedio pučanje u prosvjednike i da se tim krvavim činom ponosi. Opravdavao se činjenicom da su domobrani na Trg došli naoružani i da je njegova obveza bila spriječiti pokušaj stvaranja pobune u Hrvatskoj. Usprkos opravdanjima, bilo je sasvim jasno kako su režimske snage prekoračile ovlasti i da pravog povoda za uporabu oružja nije bilo. Bez obzira na neke neoborive dokaze o zločinima, nikom od vladinih snaga nije suđeno. Tek je završetkom Drugog svjetskog rata jugoslavenska historiografija izišla u javnost sa saznanjima o tom događaju, tumačeći ga kao prve izraze socijalističkih težnji u narodu. Za razliku od nje, današnja hrvatska historiografija na događaj gleda kao na izraz nacionalnih težnji hrvatskog naroda, tad predvođenog pripadnicima domobranskih pukovnija. ■

DOMOVINSKI RAT

dr. sc. Ante NAZOR, ravnatelj Centra

U prethodnom broju *Hrvatskog vojnika* najavljeno je objavljanje dokumenata koji govore o djelovanju neprijateljskih, agresorskih snaga – JNA i srpskih postrojbi – u Lici 1991. i 1992. godine, uz pregled neprijateljskih postrojbi i njihove snage na tom području. I uz napomenu, odnosno upozorenje, da prilikom čitanja takvih dokumenata treba uzeti u obzir da ih je pisala neprijateljska strana, među ostalim, i radi plasiranja dezinformacija u javnost, kako bi se navode-

Komandi 5. korpusa RV-a i PVO-a na temelju podataka koje je iznio izvor pod kodnim imenom Ban, govori se o aktivnostima pripadnika Srpske demokratske stranke u Ličkom Petrovu Selu i namjeri da se oružjem dopremljenim u Knin iz Beograda naoružaju Srbi na području Korenice, Donjeg Lapca i Srbu. Među ostalim, u tom je izvješću navedeno da su 24. prosinca 1990. godine u Ličkom Petrovu Selu (LPS) ekstremisti SDS-a u selu osnovali SPO, u koji se učlanilo

da je suradnja između članova SPO-a i SDS-a "vrlo dobra i nema među njima svađa i razmimoilaženja", da je "Štab SDS-a podeljen na dva dela i jedan deo se nalazi u mesnoj crkvi, a drugi deo u prostorijama RO Likograf", te da se u selu organiziraju dvije vrste straža – jedna za osiguranje "štabova SDS-a i SPO", a druga za osiguranje komunikacije prema Vagancu. Jačina straža je "po tri čoveka iz mesta i po pet milicionera iz Titove Korenice". Mještani dežuraju na temelju popisa

ma i automatskim puškama". U izvješću je istaknuto i da "meštani govore kako neće vratiti oružje sve dok vojska ne razoruža redare" (naziv za hrvatsku policiju – redarstvenike, op. a.), te da su "skoro svi meštani preko T. Korenice podneli zahteve za nabavku naoružanja, koji se u veoma kratkom roku povoljno rešavaju".

Posebno je zanimljiv dio izvješća u kojem se navodi da se "za večeras planira miniranje ceste" te da se "iz Beograda očekuje ovih dana dolazak

HRVATSKI MEMORIJALNO-DOKUMENTACIJSKI CENTAR DOMOVINSKOG RATA U SURADNJI S HRVATSKIM VOJNIKOM OBJAVLJUJE AUTENTIČNE DOKUMENTE I MEMOARSKO GRADIVO VEZANO UZ DOMOVINSKI RAT

IZVORI O DJELOVANJU JNA I PROTIV REPUBLIKE HR

njem neprovjerenih podataka i netočnih događaja ili postupaka hrvatskih vojnika stvorila negativna percepcija o hrvatskim snagama. Iz tih će se dokumenata izdvojiti dijelovi koji govore o pripremama i tijeku te posljedicama velikosrpske agresije na ličkom području kao dijelu teritorija Republike Hrvatske.

Izvori svjedoče da su srpski ekstremisti već u siječnju 1991. provodili aktivnosti koje se mogu karakterizirati kao pripreme za rat (organiziranje i naoružavanje). Primjerice, u izvješću od 23. siječnja 1991., upućenom

pet mještana. S namjerom praćenja aktivnosti HDZ-a iz sela Vaganca, oni su u svoju organizaciju uvukli i jednog Hrvata, no on je s tim upoznao HDZ iz Vaganca pa su članovi SPO-a "napravili plan njegove likvidacije u slučaju intervencije redara prema selu". Za svoje sjedište i "štab" SPO je odabrao mjesni ured u Ličkom Petrovu Selu, u koji je iz osnovne škole premještena i sirena za uzbunjivanje mesta.

Također, navedeno je da su se "svi članovi SPO opremili malim radio-stanicama za međusobnu komunikaciju",

koje sastavljaju "vođe" i o tim ih obvezama obaveštavaju dan prije, a "milicioneri dolaze po naređenju komandira stanice milicije iz Titove Korenice, Rapajić Boška, i predstavljaju stručne organe u koordinaciji rada straža". Za njega je navedeno da "noću šalje milicionere i na druge straže u opštini T. Korenica" te da se "učlanio u SDS posle potpisivanja obaveze i zakletve na vernost SUP-u Knin", a navedeno je i da kao "stručni organi iz sastava milicije T. Korenica svako veće dolaze isti ljudi", te da su "milicioneri koji dolaze naoružani pištolji-

šepe ra sa oko 37.000 komada oružja i biti će dostavljeno u Knin, a odатle će se vršiti raspored u Donji Lapac, Srb i Titovu Korenicu, gde će se narodu isto izdavati na revers". U tom dijelu izvješća navedeno je i da su dva dana prije po selu, od kuće do kuće, isli članovi SDS-a i SPO-a i "pravili spiskove ko hoće kupiti naoružanje, a radi se o tom istom oružju koje treba stići iz Beograda preko Knina. Cene su 5,5 starih milijardi za karabin M-48 i 3,5 starih milijardi za pištolj 7,62 mm sa određenim brojem metaka. Dosta meštana se javilo

za kupovinu tog naoružanja". Osim toga, i pojedinci iz sela imali su "razrađen kanal za nabavku naoružanja iz Knina", tako da su trenutačno na prodaju bila "dva karabina 9 mm po ceni od 2000 DM za svaki, a uz njih se daje i po 16 metaka".

O koordiniranom djelovanju srpskih političara u Hrvatskoj sa srpskim vodstvom svjedoči dio izvješća u kojem se spominje da je tadašnji predsjednik Skupštine Općine Titova Korenica Boško Božanić "juče oputovao u Beograd, verovatno na neki dogovor i vraća se prekosutra". Iz navedenog sadržaja može se zaključiti da su, pod dojmom djelovanja i propagande srps-

stva pobunjenih Srba u Kninu i na tom području. Zbog toga je SUP u Kninu, koji se 4. siječnja 1991. izdvojio iz MUP-a RH, jugoslavenskim političkim i vojnim vlastima (Predsjedništvo SFRJ, Saveznom sekretarijatu za unutarnje poslove i Saveznom sekretarijatu za narodnu obranu), te hrvatskom MUP-u i srpskom RSUP-u, 15. veljače 1991. poslao izvješće "o dolasku na Plitvička jezera oko 150 pripadnika specijalne postrojbe MUP-a RH", a Milan Martić, kao potpisnik izvješća, zaprijetio je sukobom ako se oni odmah ne povuku s tog područja.

U izvješću je navedeno da je hrvatska policija paravojna formacija na tom području te

Istog dana kad je poslano spomenuto izvješće, 15. veljače 1991., Izvršno vijeće SO Titova Korenica uputilo je saveznim i republičkim vlastima te medijima (Predsjedništvo SFRJ, SSNO Jugoslavije, Komanda 5. vojne oblasti, Sabor i Vlada RH, MUP Hrvatske i novinska agencija Tanjug), izvješće o prosvjednom mitingu stanovnika Korenice zbog dolaska pojačanja MUP-a RH na područje Općine, sa zahtjevom za njihovo povlačenje, uz prijetnju oružanog sukoba. Izvješće je potpisao predsjednik Skupštine Općine dr. Boško Božanić. "Obavještavamo Vas da su pod zaštitom noći dana 14. na 15. februara 1991. godine upale oružane formacije u

nja krvi. Stanovništvo Općine uviđa da njihovi životi i životi njihove djece nisu zaštićeni pravnom državom ni JNA, te su dužni da svim sredstvima zaštite svoje živote i živote svoje djece.

U skladu sa zaključcima sa skupa građana i proširene sjednice Izvršnog vijeća Skupštine općine Titova Korenica i Savjeta za narodnu obranu Skupštine općine Titova Korenica, zahtijevamo da oružane formacije u gore datom roku napuste teritorij Općine. Danas do 17 sati. (dopisano rukom, op. a.).

Ukoliko se naši zahtjevi ne ispoštuju te dođe do oružanog sukoba i proljevanja krvi, sve posljedice i odgovornost

SRPSKIH POSTROJBI U LICI HRVATSKE, 1991.-1992. [II. DIO]

skih ekstremista, mještani na tom području strahovali od moguće intervencije hrvatske policije, no da su bili uvjereni da će ih u tom slučaju zaštiti JNA: "Meštani su ubeđeni da će ih vojska braniti u slučaju upada snaga MUP-a u selo, a u tom cilju idu i delegacije ispred SDS-a iz Korenice i Ličkog Petrovog Sela kod Milana Meničanina, komandanta garnizona u Željavi." (HR-HMDCDR, 116., kut. 13). Zbog aktivnosti srpskih ekstremista, MUP RH razmjestio je na području Plitvičkih jezera dodatne snage, što je izazvalo žestoku reakciju vod-

da je "po dolasku redarstvenika na Plitvička jezera došlo do uznemirenja naroda šireg područja SAO Krajine". Procijenjeno je da će "najvjerojatnije doći do oružanog sukoba sa nesagledivim posledicama u koliko se redarstvenici odmah ne povuku sa područja SAO Krajine", a ministar unutarnjih poslova RH Josip Boljkovac upozoren je da poduzme "odgovarajuće mјere da ne bi došlo do nepoželjnih posljedica", s prijetećom porukom: "U koliko ne postupite po navedenom nismo u stanju preuzeti odgovornost za posljedice." (HR-HMDCDR, 2., kut. 595)

maskirnim odjelima na teritorij Općine Titova Korenica. Na osnovu situacije i zaključaka sa protestnog skupa građana održanog danas, Izvršno vijeće Skupštine općine Titova Korenica i Savjeta za narodnu obranu Titova Korenica konstatuje da je stanovništvo Općine uznemireno zbog višemjesečnog psihološkog i sada već izvjesnog fizičkog terora i smatra da ukoliko oružane formacije MUP-a Hrvatske ne napuste teritorij Općine 15. 2. 1991. do 17 sati, da će s obzirom na osjećaj ugroženosti ovog naroda doći do oružanog sukoba i proljevana-

snosi Vlada Republike Hrvatske i MUP Hrvatske." (HR-HMDCDR, 2., kut. 6003)

U idućim će danima i mjesecima vodstvo pobunjenih Srba u Hrvatskoj reagirati na svaki pokušaj hrvatske vlasti da osigura mir i sigurnost svih građana na cijelom području RH. Takvo ponašanje – prijeteća pisma, mitinzi, naoružane straže, kontrola prometnica i maltretiranje putnika – ima kontinuitet od kolovoza 1990. ("balvan revolucija"), kojom su srpski ekstremisti jasno pokazali da na dijelu teritorija RH ne žele nazočnost hrvatske vlasti i policije. ■

Pročelje
zagrebačke
katedrale
tijekom
adventa

Sretan Božić napisano
na nekoliko jezika koji
se govore u Španjolskoj:
španjolskom,
katalonskom,
baskijskom i galješkom

Ivo AŠČIĆ

FILATELIJA

MARKE - BLAGDANI

Gotovo se svaki čovjek veseli blagdanima, danima namijenjenim državnim, vjerskim i narodnim svetkovinama. U te se dane, osim dežurnih službi, u pravilu ne radi...

Vojska judejskog kralja
Heroda traži malog Isusa
tijekom bijega u Egipt

Svaka država za sebe određuje datume kad će biti blagdani. Primjerice, blagdani su u našoj zemlji definirani Zakonom o blagdanima, spomenandima i neradnim danima u Republici Hrvatskoj. U trenutku pisanja članka na snazi su sljedeći blagdani: Nova godina (1. siječnja), Bogojavljenje ili Sveta tri kralja (6. siječnja), Uskrs i Uskrsni ponедjeljak, Tijelovo, Praznik rada (1. svibnja), Dan antifašističke borbe (22. lipnja), Dan državnosti (25. lipnja), Dan pobjede i domovinske zahvalnosti i Dan hrvatskih branitelja (5. kolovoza), Velika Gospa (15. kolovoza), Dan neovisnosti (8. listopada), Svi sveti (1. studenog) te Božić i Sveti Stjepan (25. i 26. prosinca).

Malo koja država ne obilježava svoje blagdane i na poštanskim markama. Hrvatski su, primjerice, obilježeni više puta, doduše, ne baš svi. Tako su prikazani: Dan državnosti (2016.), Dan pobjede i domovinske zahvalnosti i Dan hrvatskih branitelja (2015.), Božić (redovito od 1991. do ove godine, koja ima motiv pročelja zagrebačke katedrale), Nova godina (npr. od 2007. do 2014.), Uskrs (od 2009. do danas) i dr. Svakako su najpoznatije blagdanske marke one s motivima Božića i Nove godine. One se najčešće mogu vidjeti

na pismima i čestitkama tijekom studenog i prosinca. Čak i danas, u vrijeme različitih sredstava komunikacije, kad se poruke prenose gotovo istodobno, čestitke napisane rukom i poslane klasičnim putem imaju veću težinu. Mnogi ih smatraju darovima i čuvaju ispod božićnog drvca te rado pokazuju i čuvaju. Gotovo nema zemlje koja nije izdala marke s temom tih blagdana. Tiskaju ih čak i one gdje su kršćani u manjini. Zapadnoeuropejske zemlje, američke i brojne druge izdaju ih redovito svake godine.

Od svih ovogodišnjih izdanja, prema mišljenju autora članka, izdvajaju se australska. Prikazuju nekoliko stoljeća stare reprodukcije slika iz Sveučilišne knjižnice u Sydneyju, a dočaravaju najraniji Isusov život: poklon mudraca i bijeg u Egipt. Na prvoj marki vide se tri mudraca s istoka kako prinose darove Isusu kojeg drži majka Marija u Betlehemu. U isto vrijeme na nebu svjetli zvijezda koja je mudracima pokazala put do Isusa. Na drugoj se marki vidi Isus kako s roditeljima bježi u Egipt ne bi li spasili život. Također, na marki su prikazani i vojnici koji traže Isusa po kojem je poslao judejski kralj Herod. Oba su događaja opisana u Bibliji (Evangelje po Mateju). ■

SVJETSKA ČUDA

Nevjerojatne građevine i skulpture nastale prije više tisuća godina ostale su zapamćene kao svjetska čuda. Najraniji sačuvani popis monumentalnih građevina sastavljen je oko 140. prije Krista. Među njih se ubrajao: Rodski kolos (kip od pozlaćene bronce visok oko 32 m, podignut na ulazu u luku Rod, Grčka); Artemizij (mramorni hram grčke božice Artemide površine od 5500 m² u Efezu, današnja Turska); Fidijin olimpijski Zeus (12 m visok kip od zlata i bjelokosti u hramu u Olimpiji, Elida, Grčka); egipatske piramide (grobnice egipatskih fara-

ona u geometrijskom obliku četverostrane piramide, Egipt); Aleksandrijski svjetionik na otoku Faru, Egipt; Mauzolej (mramorna grobnica karijskog vladara Maузola u Halikarnasu, današnja Turska); Semiramidini viseći vrtovi u Babilonu, današnji Irak. Od svih sedam svjetskih čuda jedino su ostale sačuvane piramide. Novi popisi svjetskih čuda počeli su se sastavljati od kraja XVIII. st., prvo sa srednjovjekovnim svjetskim čudima (npr. kosi toranj u Pisi, Taj Mahal, Kineski zid, Aja Sofija i druge građevine). U XX. st. postali su popularni i

popisi prirodnih čuda (npr. Amazonska prašuma, zaljev Halong, otok Jeju, Nacionalni park Komodo, Niagarini i Viktorijini slapovi i dr.). Godine 2007. bio je organiziran izbor novih sedam svjetskih čuda u kojem su izabrani Kineski zid, Petra u Jordanu (grobnice u stijenama), Kristov kip iznad Rija de Janeira u Brazilu, Machu Picchu (ruševine inkanskog grada u Peru), Chichén Itzá (ruševine indijanskog grada u Meksiku), Kolosej (amfiteatar u Rimu) i Taj Mahal (mauzolej u Indiji). Egipatske piramide proglašene su počasnim čudom.

Četrdesetak metara visok kip Isusa Krista iznad Rija de Janeira jedno je od novih svjetskih čuda

Semiramidini viseći vrtovi u Babilonu ubrajanu se među sedam svjetskih čuda starog vijeka

U novije su vrijeme popularni izbori čuda prirode. Na marki je prikazan vijetnamski zaljev Halong, koji ima više tisuća otočića i hridi

DOŠAŠĆE

Došašće ili advent vrijeme je u crkvenoj godini kad se kršćani intenzivnije pripravljaju za svetkovine Božića i Bogojavljenja. To je istodobno vrijeme očekivanja Kristova dolaska na kraju vremena (sudnji dan). Vrijeme došašća nije toliko obilježeno pokorom, koliko više radosnim i povjerljivim očekivanjem

Došašće je glagolska imenica i nastaje od glagola doći. Uvriježeno je diljem svijeta i ime advent. Dolazi od glagola "advenio" u starom latinskom, a znači isto. Riječ došašće označuje vrijeme prije Božića. Počinje četiri nedjelje prije Božića, najranije 27. studenog, a najkasnije 3. prosinca. Određuje ga blagdan sv. Andrije apostola. Prva nedjelja nakon tog blagdana 1. je nedjelja došašća. To je vrijeme priprave za Božić, a čine ga dva dijela. Prvi dio traje do 16. prosinca. U tom se dijelu došašća ljudi skruše, kaju, mole i spremaju za svoj konačni susret s Bogom, za sudnji dan. Drugi dio počinje 17. prosinca i završava rođenjem Isusovim, Božićem. U njemu se vjernici pripravljaju za Božji rođendan. Došašćem počinje nova liturgijska godina u spomenutom vremenu. U istočnoj Crkvi nova liturgijska godina počinje 1. rujna. Liturgijska boja došašća je ljubičasta. Došašće ima svoje liturgijske pjesme. Adventski vijenac, koji se kiti u došašću, ima četiri svijeće, za svaku nedjelju po jednu. Stoji na obiteljskom stolu ili na ulaznim kućnim vratima. U došašću nema velikih vanjskih proslava ni slavlja vjenčanja. Svetе mise zornice kroz cijelo došašće vjernici rado posjećuju kao znak osobne pokore i zavjeta. Donosimo kratak podsjetnik na neke od vrijednosti došašća.

1. KOJI JE SMISAO DOŠAŠĆA?

Evo što nam kažu Opća načela o liturgijskoj godini i o kalendaru: Vrijeme došašća je dvojakog značaja: vrijeme priprave na svećanost Božića, u kojima se slavi prvi dolazak Sina Božjega k ljudima, a ujedno i vrijeme u koje se preko ovog spominjanja misli upravljuju na iščekivanje drugog Kristova dolaska na svršetku vremena.

2. PRVA SVJEDOČANSTVA DOŠAŠĆA

Prvo svjedočanstvo o došašću kao posebnom vremenu donosi biskup Perpetuus iz Toursa († 430.), koji je od 11. studenog do Božića zahtjevao trokratni tjedni post. Sakramentar koji se tradicionalno pripisuje sv. papi Gelaziju († 496.), spominje pet nedjelja došašća. Papa Grgur VII. († 1085.), smanjio je broj nedjelja s pet na četiri.

3. BLAGDANI U DOŠAŠĆU

Uz Bezgrešno začeće Blažene Djevice Marije 8. prosinca, u došašću su još i ovi blagdani i svetkovine: 4. prosinca Sv. Barbara djevica i mučenica (III. st.), zaštitnica rudara; na njezin se dan negdje sije i pšenica; postoje i tradicije da se na njezin dan u vazu s vodom stavi grana trešnje koja za Božić procvjeta. 6. prosinca Sv. Nikola biskup (Patara između 255. i 270. – Mira, Turska, oko 346.), radost sve djece svijeta; taj dobri biskup sva ova stoljeća dolazi i dariva dobre, a Krampus ga prati sa šibom za one koji se trebaju popraviti.

13. prosinca Sv. Lucija (284. – 303.), rođena u Strakuzi; zbog svoje je vjere podnjela mučeništvo 303. godine; na njezin se dan diljem svijeta sije pšenica koja će do Božića izrasti. Hrvati katolici u tu pšenicu stavljaju tri svijeće: crvenu, bijelu i plavu. Pšenicu vežu hrvatskom trobojnicom, a između svijeće u pšenici stave jabuku. Te se svijeće u pšenici pale na božićnom ručku uz molitvu, a nakon ručka moli se tri puta Apostolsko vjerojanje i svijeće gasi domaćin kriškom kruhu umočenom u vino uz riječi: "Sviće, mi tebe kruhom i vinom, a ti nas blagoslovom i mirom!"

24. prosinca Badnjak – najljepši dan

došašća. Dan u kojem je iščekivanje došlo do svojeg vrhunca. Badnjak žudi za hladnoćom, snijegom, kako bi ih zagrijao svojom radošću uz obiteljsko ognjište. Sa sutonom ljudi ulaze u kuće, pjevaju se pjesme, molitve se čuju iz svake obitelji. Unose se badnjaci. Ime tog dana dolazi od bdjeti, ili badati (vatru na ognjištu), a i od hrastova, koje bi se usjeklo u šumi i po kojima bi se urezao križ. Badnjaci bi se u noći bdjenja pred Isusovo rođenje unosili u kuću.

4. LITURGIJSKA BOJA

Liturgijska je boja ljubičasta, osim treće nedjelje koja ima ružičastu boju radosti i zove se *Dominica Gaudete* – Radosna nedjelja, zbog Isusova dolaska. Ta je nedjelja, nedjelja Caritasa. Radost susreta s Isusom doživjet ćemo samo ako smo mu ovdje na Zemlji dali koru kruha, čašu vode, ako smo ga odjenuli, obuli, posjetili u bolnici ili tamnici.

5. MISNA ČITANJA

Misna čitanja vezana su uz proroke, sv. Ivana Krstitelja i Blaženu Djevicu Mariju. Proroci su najavili i čekali Isusov dolazak. Ivan Krstitelj sve je proročke riječi i stoljetna nadanja sažeo u onaj svoj kažiprst na Jordanu kad Isusa, kao zadnji u nizu proraka i na razdjelnici Starog i Novog zavjeta, pokazuje svima: "Evo Jaganjca Božjega!" Blažena Djevica Marija primjer je svakom vjerniku kako se čeka Gospodina, kako ga se prima. Stoga i jest u srcu došašća Marijin blagdan Bezgrešnog začeća.

6. ADVENTSKI VIJENAC I SVIJEĆE

Tradicija adventskog vijenca i svijeća relativno je mlađa. Vjenac je inače antičkog podrijetla i znak je

pobjede, a i svjeća ima dugu povijest. Prvi se adventski vijenac pojavio 1838. godine u domu za siromašnu djecu Trošna kuća ("Das Rauhe Haus"), koji je 1833. u predgrađu Hamburga utemeljio teolog, pedagog i evangelički pastor Johann Hinrich Wichern (1808. – 1881.).

7. ZORNICE ILI RORATE

To su pučke omiljene rane mise, čiji počeci sežu još u srednji vijek. Simboliziraju budnost kršćana u vremenu priprave za Božić, ali i Isusov konačni dolazak na kraju vremena. Na zornicama se pjevaju i prekrasne hrvatske adventske pjesme koje imaju marijansko obilježje. Neke od poznatijih su: "Padaj s neba", "Zlatnih krla", "O Marijo, ti sjajna zornice", "Poslan bi anđel Gabrijel", "Visom leteć", "Klikujte sada zanosno"... Pjesme izražavaju radost zbog skore proslave Kristova rođenja i potiču na pripravu za tu veliku svetkovinu. U njima na osobit način dolazi do izražaja štovanje i pobožnost prema Blaženoj Djevici Mariji. Zornicom se naziva i božićna misa u ranu zoru. Latinski naziv *rorate* dolazi od riječi ulazne misne pjesme: *Rorate coeli desuper...* – "Rosite nebesa odozgor i oblaci neka dažde pravednika". To je ujedno i ulazna pjesma četvrte nedjelje došašća!

8. MARANATHA!

U vrijeme došašća često se čuje usklik: "Maranath!" Ta je aramejska riječ zapravo uobičajen pozdrav i naziv prvih kršćana, a nalazimo je na kraju Pavlove Poslanice Korinćanima. Zanimljivo je da je njezino značenje dvostruko. Tako *maranā-thā* prevodimo riječima *Dođi, Gospodine, dok maran-’athā* znači *Gospodin je došao*. ■

MULTIMEDIJA

Superveliki Philipsov monitor

439P9H novi je Philipsov *ultra-wide*, dakle superveliki zakrivljeni monitor od 43 inča. Krasi ga 32 : 10 SuperWide format i razlučivost 3840 x 1200. Radijus zakrivljenosti od 1800 mm dizajniran je kako bi okružio korisnikovo vidno polje ulazeći u perifernu zonu vida i istodobno smanjio izobličenja slike. Monitor je opremljen MultiView tehnologijom i MultiClient integriranim KVM prekidačem koji omogućuju dvostruko povezivanje i pregled sadržaja na jednom ekranu kako bi korisnici mogli istodobno raditi s više povezanih uređaja. Usto, VESA certificirana DisplayHDR 400 tehnologija

omogućuje poboljšanu svjetlinu, boje i kontrast. Monitor zbog Adaptive-Sync tehnologije i drugih značajki može dobro poslužiti i gamerima. Za korisnike koji žele uštedjeti na vremenu i poboljšati produktivnost, novi Philips 439P9H ima odgovor. S ugrađenom USB-C docking postajom, nudi širok spektar funkcija, i to sve preko tankog i reverzibilnog USB-C priključka. Periferija poput tipkovnice, miša ili RJ-45 Ethernet kabela može se izravno priključiti na monitorovu docking postaju, a prijenosno računalo može se povezati na monitor za gledanje videa visoke razlučivosti,

superbrzo prenošenje podataka ili ponovno punjenje. LowBlue način rada štiti oči od zamora, EasyRead omogućuje čitanje kao s papira, Windows HelloTM popup web-kamera ima tehnologiju

prepoznavanja lica, a podešivo postolje i VESA stalak služe za optimalno podešavanje monitora. Dostupan je po preporučenoj maloprodajnoj cijeni od 7269 kuna (bez PDV-a).

Sklopiva ili savitljiva Motorola?

Glavna je značajka novog Motorolina pametnog telefona savitljivi zaslon. Ipak, prije bismo ga nazvali sklopivim jer se otvara i zatvara okomito. Motorola RAZR 2019 ima dva zaslona. Prvi je Quick View s OLED matricom za brzi pregled osnovnih informacija, dijagonale 2,7 inča i razlučivosti 600 x 800 piksela. Ono pravo, tj. sklopivo, unutarnji je zaslon Full View razlučivosti 876 x 2142 piksela, dijagonale 6,2 inča i s pOLED matricom (pOLED je prekriven plastičnim, a

ne staklenim slojem). Prednja kamera za selfie ima 5 MP i otvor blende od f/2.0. Sa stražnje je strane dvostruka kamera, glavna ima 16 MP i otvor blende od f/1.7. Telefon pokreće osmojezgreni Snapdragon 710 na 2,2 GHz, uz 6 GB RAM-a i 128 GB interne memorije koja se, nažalost, ne može proširiti dodatnim karticama. Kapacitet baterije je 2150 mAh i podržava brzo punjenje. Najavljenja je cijena Motorola RAZR za europsko tržište povisoka: oko 1500 eura.

Magična baterija na pametnom satu

Huaweijski Honor na tržište je izbacio novi pametni sat, čelični Honor Magic Watch 2. Kao i uređaj kojem vjerojatno želi biti konkurencija, Samsung Galaxy Watch, dolazi u dvjema veličinama – 46 mm i 42 mm, s internom memorijom za pohranu od 4 GB. Promjer AMOLED zaslona s gustoćom piksela 326 ppi na manjem modelu iznosi 1,2 inča, a na većem 1,4. Veći sat ima razlučivost 454 x 454, a manji 390 x 390 piksela. Ono što bi ga trebalo izdvajati od izravne konkurenčije iznimno je dugo trajanje baterije. Deklarirana najveća autonomija većeg je 14, a manjeg oko sedam dana.

Budući da je namijenjen za tjelovježbu, vodooodoran je, bilježi otkucaje srca, prijeđenu udaljenost, brzinu, kalorije, a uz korake, računa i broj zamaha pri plivanju. Ima podršku za GPS i GLONASS. Pokreće ga Kirin A1 chipset, koji je i na Huaweijevu satu Watch GT 2. Za razliku od mnogih drugih skupljih uređaja, Bluetooth povezivost s pametnim telefonom omogućuje preko sata obavljanje telefonskih razgovora te primanje i slanje poruka e-poštom, WhatsAppom, Viberom itd. Prodaja sata Honor Magic Watch 2 počinje 12. prosinca. U Europi će manjačica stajati 179, a veća 189 eura.

Dvije tisuće eura za prestiž?

Nakon niza poteškoća, Samsung konačno stavlja na tržište svoj savitljivi pametni telefon Galaxy Fold. Vrlo brzo, od 20. prosinca, trebao bi biti dostupan i u Hrvatskoj, a prednarudžbe su već počele. Najavljeni cijena iznimno je visoka, no ne i neočekivana: 15 500 kuna. Naravno, većina onih kojima je takav proizvod stvar prestiža nastojat će nabaviti ga preko telekomunikacijske tvrtke. Jedna od njih nudi ga za 13 200 kuna u 24 rate (550 kuna mjesečno), no uz preplatu na pričinju visoku tarifu, koja će vam mjesečna izdvajanja za Fold podobiljati na više od sto eura mjeseč-

no. Kad je telefon sklopljen, tu je zaslon od 4,6 inča, a kad se otvori pokazuje se 7,3-inčni Dynamic AMOLED zaslon od tankog fleksibilnog slojevitog polimera. Stražnji sustav za snimanje sastoji se od triju kamera: telefoto, širokokutne i ultraširoke. Potonja ima 16 MP, a širokokutna i telefoto po 12 MP. Dvostruka prednja kamera opremljena je kamerom za selfie od 10 MP. Procesor je osmojezgreni Qualcomm SDM855 Snapdragon, a radna memorija impresivnih 12 GB. Početni je operativni sustav Android 9.0 Pie. Interna memorija je 512 GB i može se udvostručiti microSD

kartica - ma. Dimenzije sklopljenog telefona iznose 62,8 x 160,9 x 15,7 mm, a rasklopljenog 117,9 x 160,9 x 6,9 mm. Veliki uređaj treba i odgovarajuću energetsku podršku pa je kapacitet baterije 4380 mAh uz mogućnost brzog punjenja. Uz prezentaciju novog Folda, pojavile su se i glasine da bi

Samsung već iduće godine mogao predstaviti pametni telefon sa savitljivim ekranom znatno niže cijene, ispod tisuću dolara. Ipak, to bi vjerojatno bio uređaj sličan Motorolinu RAZR-u. Koliko su glasine istinite, trebali bismo saznati tijekom veljače ili ožujka 2020. godine.

Xiaomi je predstavio automobilsku kameru 70mai Dash Cam Lite. Montira se na vjetrobransko staklo ili iznad vozačeve upravljačke ploče (dimenzije su 82 x 58,2 x 40 mm). Namijenjena je ponajprije onima koji izgu-

Kamera na automobilu

šta vole snimati svoje vozačke performanse. No, razmislite: može dobro doći doživite li prometnu nesreću i trebate točno rekonstruirati događaj. Sa stražnje strane ima zaslon od dva inča preko kojeg možete i upravljati postavkama. Snima u FHD razlučivosti

(1080p) i standardnom omjeru 16 : 9, a proizvođač ističe kvalitetan videozapis koji nastaje snimanjem po mraku. Isto tako, kamera može pratiti što se događa kod automobila i dok je parkiran, jer se na pokret uključuje s pomoću posebnog senzora i snima unutar kuta od 130 stupnjeva. Kameru možete bežično

povezati s pametnim telefonom preko Wi-Fija i onda iskoristiti različite mogućnosti tog povezivanja. 70mai Dash Cam Lite ima Sonyjev IMX307 senzor, bateriju od 500 mAh, a videozapise i fotozapise pohranjuje na microSD karticu kapaciteta do 64 GB. Cijena se čini povoljnom, oko pedeset eura.

www.pearlharboraviationmuseum.org

Japanska carska ratna mornarica je prije 78 godina, 7. prosinca 1941., avionima koji su poletjeli s nosača izvršila vjerojatno najpoznatiji iznenadni napad u vojnoj povijesti. Ratna luka Pearl Harbor blizu Honolulua ostao je sinonim za strašan, ali ne i katastrofalni američki poraz: vrlo brzo najmoćnija industrijska sila svijeta uči će u Drugi svjetski rat i trijumfalno ga okončati. S napadom na Pearl Harbor danas su povezana četiri muzeja, odnosno memorijalna centra. Tri su posvećena brodovima, a jedan zrakoplovima: Muzej zrakoplovstva Pearl Harbor. O tomu koliko se u toj instituciji kvalitetno radi dovoljno govoriti činjenica da je proglašena najzanimljivijom povijesnom lokacijom na Havajima. Web-stranica slijedi tu kvalitetu: moderna je, atraktivna i puna sadržaja. Naravno, najatraktivniji su dio fundusa savršeno obnovljeni zrakoplovi iz Drugog svjetskog rata, koji su na webu predstavljeni sa svim potrebnim taktičko-tehničkim podacima i fotografijama. Ljubitelji povijesti zrakoplovstva – surfajte i uživajte!

D. VLAHOVIĆ

WEB-INFO

The screenshot shows the official website of the Pearl Harbor Aviation Museum. At the top, there's a navigation bar with links for 'VISIT', 'EXHIBITS', 'EVENTS', 'EDUCATION', 'SUPPORT', 'ABOUT', and 'BUY TICKETS'. The main banner features a historical photograph of a fighter plane and the text 'FOR LOVE OF COUNTRY December 7, 2019'. Below the banner, there are three main call-to-action boxes: 'Buy Tickets Online', 'Fighter Ace 360 Flight Simulator', and '13th Annual For Love of Country Gala'. Each box includes a small image and a 'Learn More' button. At the bottom right, there's a thumbnail for 'A DAY AT THE MUSEUM'.

Čestit Božić i sretnu
Novu godinu
svim pripadnicima
MORH-a, OSRH, MUP-a i
hrvatskim braniteljima
želi HS Produkt

H11

KOČNICA
OKIDAČA

OSIGURAČ
UDARNE IGLE

NAPREDNA
TEKSTURA
RUKOHVATA

OPTIČKI
CILJNIK

INDIKATOR
NAPUNJENOSTI
CIJEVI

